

Lammas & vuohi

2/2010

Teema:
Lampaanjalostus

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Laidunpankissa
kumpikin osapuoli
voittaa

Onnistunut
säilörehu on
kasvun perusta

Helpotusta
lihantarkastus-
maksuihin?

PRO
Agria

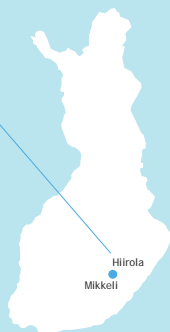
Villat meille - langat teille

Otamme vastaan hyvää suomalaista villaa kehrättäväksi ja valmistamme siitä 60 vuoden kokemuksella **huovutusvillaa**, **tuplahahtuvaa**, **hahtuvalankaa** sekä **karsta- ja kampalankoja**. Vähintään 20 kg:n villaerästä valmistamme myös ns. oman erän karstalankaa.

PIRTIN KEHRÄÄMÖ OY JA TEHTAANMYYMÄLÄ

Kehräämöntie 2, 51520 Hirola
puh. (015) 173 030
faksi (015)173 225
kehraamo@pirtinkehraamo.fi
www.pirtinkehraamo.fi

TERVETULOA!

TEKEMISEN ILOA - myös kesälomalla

Käsityömallit, joihin on saatavissa ohjeet, näet nyt sivuiltamme kohdasta tuotteet/käsityöohjeet. Lähetämme ohjeet lankatilauksen yhteydessä. Tutustu kuviin ja tee tilaus!

LAMPURIT HUOMIO VILLAN OSTORAJOITUS
Villavarastomme ovat täynnä, ostamme toistaiseksi villaa vain sellaisista eristä, joista vähintään puolet kehrutetaan tuotteiksi.

YLLÄTYSTARJOUKSIA
TEHTAANMYYMÄLÄSSÄ KESÄVIIKOILLA

14 Unelmauhia etsimässä

42 Uusi lampuri ottaa vastaan ensimmäisiä karitsoja

Lammas vastaa aikamme haasteisiin

Lähirooka ja luomu ovat nyt kova sana. Taustalla lienevät muutokset yhteiskuntamme arvomaailmassa. Pehmeät arvot ja ekologisuus ovat osa tätä päivää sekä maailmaa, johon lapsemme syntyvät. Tämä tulee heijastumaan heidän kulutustottumuksiinsa läpi elämän.

Monivaikutteisen maatalouden lopputuotteena syntyvä monivaikutteinen ruoka on seuraava nouseva ruokatrendi. Lammastalous edustaa monivaikutteisista maataloutta aidoimmillaan. Samalla hiilisorkanjäljellä voidaan tuottaa lihan lisäksi villaa, taljoja, kaunista maisemaa ja elämyksiä.

Kuluttajasta on ekologista ja oikeutettua syödä monivaikutteisia elintarvikkeita, joiden tuottamisella on lisätty yhteistä hyvää. Olkaamme etulinjassa vastaamassa kuluttajan huutoon.

Sisällysluettelo

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 4 Historiikkikatsaus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 14 Parhaat päältä
- 17 Eläinlääkäri
- 31 Kerittyä ja karstattua
- 32 10 Kysymystä
- 38 Aidan toiselta puolen

TEEMA: JALOSTUS

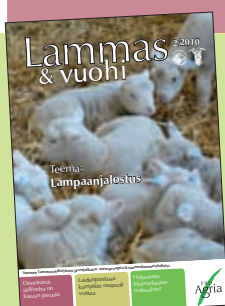
- 8 Tuotosseurantatiedoilla jalostusarvoiksi
- 10 Lihantuotantoindeksin painotukset
- 11 Pässilinjat ja linjalajostus lammastilalla
- 15 Järjestelmällinen eläinvalinta parantaa tasoa
- 16 Jalostukseen käytetty aika tulee rahana takaisin

VUOHIPALSTA

- 38 Vuohen ruokinta

ARTIKKELIT

- 18 Ruokintasuunnittelu on melkein taidetta
- 22 Pusikoitumisen luonnollinen vihollinen
- 24 Lampaat kesäksi uusiin maisemiin
- 25 Säilörehun laatuun kannattaa panostaa
- 27 Sokerista hyötyä lampailla
- 28 Lampolan ruokintamenetelmän vaikea valinta
- 33 Katsaus lampaiden maedi-visna -ohjelmaan
- 34 Ajankohtaisasiaa lampaista ja vuohista
- 36 Pohjoismainen pienteurastamo -hanke päätökseen
- 39 Lammasteurastamon rakennusprojekti - haastetta kerrakseen
- 41 Lammashaasta lautaselle
- 42 Uuden lampurin mietteitä osa 4.

Tilaushinta: 60 €/vuosikerta 2010 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi
Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
Kansikuva: Susanna Nuutinen

Toimituksen osoite:
Terhi Torikka
Valhallankatu 12 A 3
00250 Helsinki

Toimitus ja ilmoitusmyynti:
Päätoimittaja:
Pia Parikka
Puh. 020 747 2451
pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri:
Terhi Torikka
Puh. 040 752 6363
terhi.torikka@gmail.com

Toimituskunta:
Tapio Rintala
Johanna Alamikkotervo
Janne Jokela
Eero Lehtinen
Sebastian Nurmi
Susanna Nuutinen
Jan Suttle

ISSN 0785-7276

Seuraava lehti 3/2010:
Ilmestyy 2.7.2010.
Aineistot 21.5. mennessä.

Uusia tuulia jalostusvaliokunnassa ja jalostuslampolajärjestelmässä

Tiloilla tapahtuvan käytännön lampaanjalostuksen missä päin maailmaa tahansa voisi tiivistää seuraavasti: ensin asetetaan tarpeeksi pitkän tähtäimen tavoitteet unohtamatta alkuperäisrotujen säilyttämistä. Sitten arvostellaan eläimet ja niiden jälkeläiset. Lopuksi arvostelujen perusteella valitaan jalostusarvoltaan, rakenteeltaan ja muilta ominaisuuksiltaan parhaat yksilöt seuraavan sukupolven vanhemmiksi.

Suomen lampaanjalostuksen suuntaviivoista vastaa jalostusvaliokunta, joka toimii Suomen Lammasyhdistyksen alaisuudessa. Tilanne jalostusrintamalla on tällä hetkellä erittäin hajanainen: on voimakkaasti jalostukseen panostavia tiloja, mutta toisaalta tiloja, joissa jalostustyötä ei tehdä lainkaan.

Jalostusvaliokunta päätti viime kokouksessaan keskittyä nyt perustason toimintojen edistämiseen. Suurempiin tavoitteisiin, kuten keinosiemennykseen, palataan kun perusasiat ovat kunnossa. Toivottavasti myös lampaanjalostuksen tutkimukseen saadaan jatkossa rahoitusta ja siten lisää tutkimustietoa kentälle.

Käytännössä tämä jalostusvaliokunnan toimintalinjaus tarkoittaa aktiivista keskustelua kentän kanssa, käytännön ohjeiden antamista eläinvalintaan, mittauksiin ja villa-arvosteluihin aktivoimista, WinLampaan tulosteiden tulkinnan opettamista ja pyrkimystä säilyttää eri linjat.

Jalostusasioista tiedotetaan tästä lehdestä alkaen ”Parhaat päältä” -palstalla. Palstalla esitellään jalostuslampoloita, käytännön jalostustyötä ja annetaan vinkkejä WinLampaan tulosteiden hyväksikäyttöön.

Lampailla ei ole Suomessa monien muiden kotieläin-

lajien tavoin keskusohjattua jalostusjärjestelmää. Jalostuslampolajärjestelmä on sen vastine. Jalostuslampolat edustavat rotunsa kärkeä, innostavat muita, tarjoavat eläinainesta muiden käyttöön, toimivat tavoitteellisesti sekä kantavat huolta omasta rodustaan ja terveysasioista.

Jalostuslampolan statuksesta on hyötyä tilalle eläinkaupassa, ja se helpottaa myös vientiä. Jalostustyö ei kuitenkaan ole vain jalostuslampoloiden yksinoikeus, vaan on

tärkeää, että työtä tehdään kaikilla tiloilla ja tämä muilla tiloilla tehty työ on myös yhtä arvokasta.

Jalostuslampolajärjestelmää uudistetaan tänä vuonna. Nykyinen jalostuslampolapöytäkirja muutetaan tuloskorttimaisemmaksi. Jalostusvaliokunta määrittää jalostuslampoloille yhteiset perustavoitteet, joissa on mukana muun muassa indeksit. Lisäksi jokainen tila asettaa omat tavoitteet.

Uusi tuloskortti otetaan käyttöön syksyllä 2010. Vuosittain lampolat hakevat aina uudestaan jalostuslampolas-tatusta ja kaikkien hakemukset käsitellään jalostusvaliokunnassa niin, että hakijatilän väki ja sen alueen neuvoja eivät ole mukana. Valittujen tilojen tuloskortit julkaistaan netissä. Jokainen ensi syksynä jalostuslampolaksi pyrkivä jatkaa siis edelleen jalostustyötään: punnitsee, ultraääni-mittauttaa, teettää eläväEUROPit sekä miettii omat jalostustavoitteensa ja toimii niiden mukaan!

Kiitokset vielä edeltäjälleni **Marja-Leena Punttilalle** Suomen lampaanjalostuksen eteen tehdystä työstä!

Jobanna Alamikkotervo

Suomen Lammasyhdistyksen jalostusvaliokunnan tuore puheenjohtaja

Poimintoja **Ulla Savolaisen** kokoamasta historiikista vuosilta 1998–2008.

Lammaskirjoja on tehty vain muutama. Tieto tuottamaan -sarjassa ilmestyi syksyllä

2000 kirja: Lampaan ruokinta ja hoito. Se oli uudistettu painos vuonna 1994 ilmestyneestä Tuottava lammastalous -kirjasta. Oppaassa keskityttiin ruokintaan ja terveyden-

hoitoon. Syksyllä 2007 julkistettiin uusi opas samasta sarjasta: Lampaankasvattaja käsikirja. Siinä käsitellään myös jalostukseen ja talouteen liittyviä asioita.

Tutkimustoiminta on lammasektorilla vähentynyt viimeksi kuluneiden 10 vuoden aikana minimiin. Tällä hetkellä tutkimusta ei juuri ole. Opinnäytetöissä on selvitetty yksittäisiä asioita.

Valtakunnalliset näyttelyt, kuten Farmari, ovat olleet huutokauppojen ohella hyviä jalostuseläinten esittelypaikkoja. Karjatila-messuilla järjestettiin usein myös ulkomuotoarvosteluun perustuva kilpailu.

Jalostuksen jatkuva suunnittelu loppui, kun **Marja-Leena Puntila** jäi eläkkeelle, eikä hänen jatkajakseen saatu uutta tutkijaa.

Puntilan eläköitymisen jälkeen on voitu jonkin verran hyödyntää tutkija **Marja-Liisa Sevón-Aimosen** asiantuntemusta muun muassa lihantuotantoindeksien kehittämisessä.

Jatkoa poiminnoille *Lammas & Vuohi* -lehden numerossa 3/2010.

Outi Sirola

MTK:n lammassaaston puheenjohtaja

Suunnitelmallista edunvalvontaan ja tulipalojen sammuttelua

Lammastaloutta on ohjattu yhteisesti sovitun strategian avulla jo toista vuotta. Voimme muihin tuotantosuuntiin nähden yleensä todeta, että strategian taakse ovat sitoutuneet kaikki alan merkittävät toimijat: Suomen Lammasyhdistys, MTK:n Lammassaasto, ProAgrian lammassuunnittelu ja viimeisimpänä yhteistyö on aloitettu kaikkien lammastalouden parissa toimivien hankkeiden kanssa.

Sitoutuminen ja määrätietoinen toiminta ovat vaikuttaneet positiivisesti ja tuoneet uskottavuutta niin yhteistyökumppaneihin kuin sidosryhmiinkin päin. Avauksia strategian tavoitteiden toteuttamiseksi ja eteenpäin viemiseksi on jo nähty myös maatalouspolitiikassa.

Lammassaaston ensimmäinen kokous pidettiin MTK:n valiokuntatyön kehittämispäivien yhteydessä tammi-kuussa. Lammassaasto järjestäytyi. Puheenjohtajana jatkaa allekirjoittanut, varapuheenjohtajaksi valittiin **Matti Rissanen**. Sihteerinä toimii **Jukka Markkanen**.

Kokouksessa vahvistettiin toimintasuunnitelma vuodelle 2010. Lammassaostolla on strategian toteuttamisessa päävastuu tukipolitiikan, markkinoiden ja sidosryhmäyhteistyön hoitamisessa.

Tukipolitiikassa tavoittelemme lampaiden saamista kotieläinten hyvinvointituen piiriin. Yhdeksi tuen perustoimenpiteeksi lammassektori aikoo esittää vapaaehtoisuuteen pohjautuvaa, neuvonnallista hyvinvointiauditointia lammastiloille.

Toinen tukipolitiikan tavoite on kansallisen kotieläintuen tukitason säilyttäminen sektorilla vähintään en-

nallaan tuen perusteiden muutoksista huolimatta.

Kolmantena, vähän kauaskantoisempina asiana on seuraavaan merkittävään, vuoden 2013 jälkeiseen, maatalouspolitiikan uudistamiseen vaikuttaminen. Siihen tulemme esittämään tukimuotoja, jotka mahdollistavat karitsanlihan tuotannon ohella myös ympäristöpalvelujen tuottamisen ja monivaikutteisen lammastalouden harjoittamisen koko maassa. Samalla on korjattava lampaiden ey-kerroimen määrätymisperusteet, mikäli uusi järjestelmä vielä niitä käyttää.

Markkinoilla ja sidosryhmäyhteistyössä tavoitteena on luotettavan tilastotiedon tuottaminen sekä tuotantolukujen että lihan hintaseurannan osalta. Suomen Gallup Elintarviketieto Oy:n tuottama tieto tulee jatkossa pohjautumaan Tiken tilastojen lisäksi lammassa- ja vuohirekisteriin. Tilastoluvuista syntyy mittareita, joilla voimme seurata miten strategiset tavoitteet toteutuvat.

Lammasteurastus on kehittymisemme vaikein pullonkaula. Jaoston tavoitteena on käydä neuvotteluja niin osuusteurastamoiden kuin pien-teurastamoidenkin toimijoiden kanssa. Selvityksessä on myös liikkuvan teurastamon käyttömahdollisuuksien tutkiminen ja tukimuotojen löytäminen sen käyttöönottoon. Vireillä on myös elintarvikelainsäädäntöön vaikuttaminen siten, että EU:n hygieniapaketin sallima poikkeus myydä pienimuotoisesti tarkastamatonta lihaa tilalta suoraan kuluttajalle, olisi meillä mahdollista. Lihantarkastus-työryhmässä lammassektoria edustaa **Vuokko Puurula** MTK:n keskusliosta. Työryhmän tavoitteena on muun-

muassa kohtuullistaa ja tasapuolistaa lihantarkastuksesta aiheutuvia kustannuksia.

Lopuksi niitä tulipaloja. Edunvalvontatyö olisi helpompaa, jos asioihin olisi aikaa paneutua ja laatia hyvät perustelut pyrkimyksille. Valitettavasti tietoyhteiskunnassakaan tieto ei aina kulje. Eteen tulee asioita, jotka vaativat nopeaa ja välitöntä toimintaa. Lammaskenttää koskevia tulipaloja ovat viime viikkojen aikana olleet suunnitelmat muuttaa lammassuunnittelun käyttö maksulliseksi vielä tämän vuoden aikana, rakennetukien osalta virheelliset mitoitusperusteet investointituissa, kansallisessa tuessa karitsointivelvoitteen täyttämiseen liittyvän tarkastelujakson määrätyminen ja pohjoisten alueiden tukikatkojen aleneminen. Yksin ei jaosto onneksi palomiehenä toimi, vaan hyvässä yhteistyössä SLY:n, ProAgrian sekä silminä ja korvina kentällä toimivien aktiivisten lampureiden kanssa.

REHU-ÄSSÄ OY

• **LAMMASKIVENNÄISIÄ myös luomutuotantoon hyväksytyt.**

• **NUOLUKIVET myös luomutuotantoon hyväksytyt.**

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06 344 4433

FAX: 06 344 4432

email: rehuassa@qnet.fi

Tuoretta satoa

KOONNUT: Terhi Torikka ja Pia Parikka

PÄSSILINJOJA PAIMENNETAAN PROAGRIA PIRKANMAALLA

Lammastaloussäätiö on myöntänyt avustuksen ProAgria Pirkanmaalle pässilinjojen ylläpitotyöhön.

Tavoitteena on selvittää kunkin lammastalouden tilanne pässilinjojen osalta, etsiä harvinaisten linjojen edustajia ja lisätä niiden käyttöä jalostuksessa.

Linjojen ylläpitotyöllä ehkäistään lampaiden geenipoolin kaventumista ja hillitään hidasta sukusiitosta. Työn toteutuksesta vastaa *Merja Hietämäki*.

Oxford Down -rodussa on aloitettu lisäksi kiireellinen syväluotaava linjakartoitusprojekti, jotta geneettisiltä menetyksiltä rodun sisällä välttyttäisiin. Hankkeen vastuuhenkilönä toimii *Hannele Enberg*.

Oxford down -rodun pässilinjojen ajantasainen tilanne kartoitetaan perusteellisesti, jotta geneettisesti ainutlaatuisia harvinaisia sukua olevia yksilöitä ei menetettäisi.

Kuva Outi Sirola

Farmari.
Suomen Maatalousnäyttely 2010.
29.7.-1.8.2010 Mikkelissä.

FARMARISSA KESYTETÄÄN TAAS KARITSOJA

Kesän Farmari Suomen Maatalousnäyttely pidetään Mikkelissä 29.7–1.8.2010.

Näyttelyn Karitsan kesyttäjakilpailusta lisätietoja ja ilmoittautumiset 1.5-1.6.2010 www.farmari.net

Farmari-näyttelyllä on neljä nimikkofarmaria. Yksi heistä on lampuri Susanna Nuutinen Putkisaloon kartanosta. Karitsanlihaa suoramyypä Putkisaloon Kartano edustaa näyttelyssä teemaa "Suunmukkaista suomalaista".

TUOTANTOVELVOITTEEN TARKENNUS LAAJENEET PELTOTUKIIN 2011

Vuoden 2010 tukihakuoppaan mukaan LFA-lisäosan eläinyksikkötiheyden laskennassa huomioidaan vain ne uuhet, jotka ovat saaneet uuhitukea vuonna 2009.

Jatkossa tällä tulee olemaan suuri merkitys, sillä uuhituen tuotantovelvoitteen tarkennus laajenee vuodesta 2011 alkaen koskemaan myös osaa pellon kautta maksettavista tuista.

LAMPAILLE PUUHATAAN HYVINVOINTIAUDITOINTIA

Eläinten hyvinvointiasiat ovat olleet esillä valtakunnan mediassa laajasti viime vuosina. Lampaat ja vuohet eivät ole ainakin toistaiseksi olleet keskustelun keskiössä. Lampurit ovat kuitenkin tarttuneet hyvinvointiasioihin vakavasti. Tuottajien keskuudessa on virinnyt ajatus vapaaehtoisten, mutta julkisin varoin tuettujen hyvinvointiauditointien käyttöönotosta, jolloin voitaisiin todentaa eläinten hyvää kohtelua ja olosuhteet kuluttajalle. Asia on vielä valmisteluasteella.

HALLITUS JÄRJESTYI JA EDUSTAJAT NIMETTIIN

Suomen Lammasyhdistyksen hallitus järjestäytyi vuoden ensimmäisessä kokouksessaan. Hallituksen puheenjohtajana toimii syyskokouksessa yhdistyksen puheenjohtajaksi kaudelle 2010-2012 valittu *Tapio Rintala*. Varapuheenjohtajana kaksivuotisella toimikaudella jatkaa *Janne Jokela*.

Suomen Lammasyhdistyksen edustajana Eviran Lammastalouden ja vuohirekisterin yhteistyöryhmässä toimii *Tuomo Jääskeläinen*.

Entinen puheenjohtaja *Christer Ollqvist* jatkaa yhdistyksen edustajana MTK-lammastaostossa. Lisäksi yhdistyksen puheenjohtaja Tapio Rintala toimii jaostossa alue-edustajana ja kehityspäällikkö-toiminnanjohtaja *Pia Parikka* asiantuntijajäsenenä.

Hallituksen jäsenet sopivat keskinäisestä työnjaostaan nimeämällä itselleen vastuualueet vuodelle 2010.

Vastuualueet 2010:

Johanna Alamikkotervo, jalostus, Tervola, puh. 041 459 6657 johanna.alamikkotervo@gmail.com

Varapuheenjohtaja Janne Jokela, maatalouspolitiikka, Lohtaja (Ala-Viirre), puh. 0440 876 530, jokelaj@nic.fi

Jan Suttle, kansainväliset asiat, Sastamala (Roismala), puh. 0500 820 243, jansuttle@netscape.net

Sebastian Nurmi, Lammas & vuohi -lehti, yhteiskunnalliset suhteet, teurastus ja jatkojalostus, Raasepori, puh. 050 581 0721 studio.sebastian@netlife.fi

Eero Lehtinen, terveydenhoito ja hyvinvointi, Maaninka (Tavinsalmi), puh. 050 4006 282 lehtinen.eero@gmail.com

Susanna Nuutinen, lammashankkeet ja villa, Rantasalmi, puh. 050 340 5130 susanna.nuutinen@putkisalo.fi

Toiminnanjohtaja Pia Parikka, hallituksen sihteeri, Heinola (Lusi) puh. 020 747 2451 pia.parikka@proagria.fi

Puheenjohtaja Tapio Rintala, ProAgria, MMM, Evira, MTK, Pöytyä (Yläne), puh. 0500 257 280, tapio.rintala@co.inet.fi

Hei kaikki Lammas & Vuohi -lehden lukijat!

Nimeni on *Jan Suttle* ja olen uusi Suomen Lammasyhdistyksen hallituksen jäsen. Haluaisin ensimmäiseksi kiittää Pirkanmaan lammaskerholaisia, jotka viime vuonna ehdottivat minua kerhon puheenjohtajaksi. Vielä suurempi yllätys tuli matkalla Kokkolaan viime joulukuussa, kun minulta kysyttiin voisinko olla ehdolla Lammasyhdistyksen uuteen hallitukseen. Well as they say, the rest is history!

Olen kotoisin Yorkshirestä Pohjois-Englannista, jossa on enemmän lampaita kuin ihmisiä. TV-sarja *Emmerdale* on kuvattu lähiseudulla ja nykyinen studio ei ole kovinkaan kaukana vanhasta kotipaikastani. Olen aina ollut kiinnostunut eläimistä. Pikkupoikana olin monesti mukana, kun tuttujen lampaita haettiin heinäkuussa kotiin kerittäviksi. Kun olin Englannissa maatalouskoulussa ja minulla oli viikon lammasharjoittelu, lampaille ei ollut sillä viikolla mitään erityisiä hoitotöitä. Jouduin seisomaan koko viikon perunannostokoneessa! Se oli "mind numbingly boring", sorry, en tiedä vastaavaa suomeksi. Se oli myös ensimmäinen kerta kun tapasin orfin (tarttuvan suutulehduksen), kun yksi oppilas sai sen. Taudissa ei ole mitään uutta, koska se havaittiin ensimmäisen kerran jo vuonna 1745.

Maatalouskoulun jälkeen olin 1,5 vuotta töissä Itä-Yorkshiressa tilalla, jolla oli 120 lypsylehmää ja 40

hiehoa. Vuonna 1981 halusin jotain uutta, ja eräs työkaveri ehdotti työn hakemista ulkomailta. Laitoin Norjaan kesätyöpaikkahakemuksen ja sain paikan Pohjois-Norjasta, jossa olin suurimman osan vuodesta -82. Ajatus muuttaa takaisin Englantiin tuntui tylsältä, ja olin sen jälkeen 9 kuukautta Hollannissa töissä lypsykarjatilalla. Tilalla oli myös 65 000 munivaa kanaa. Kun olin Hollannissa yksi tuttu soitti ja kysyi, kiinnostaisiko minua lähteä USA:n puoleksi vuodeksi opiskelemaan Part International Programiin Minnesotan yliopistoon. Siellä oli vain viisi paikkaa, ja jos niitä olisi yleisesti mainostettu, hakijoita olisi tullut liikaa. Paikkoja täytettiin sisäpiirin avulla. En kauheasti viihtynyt, mutta idea tulla Suomeen syntyi siellä.

Suomessa olen asunut vuodesta 1984. Valmistuin ensin opistoagrologiksi vuonna 1991 ja AMK-agrologiksi 1997. Tein lopputyöni valkoapilaitumen vaikutuksesta lihakaritsan kasvuun. Aloitin työt MTT:llä Jokioisilla joulukuussa 1990. Tein ruokintakokeita mullinavetassa. Muutaman vuoden jälkeen siirryin Kuuman koelampolaan, ja olin siellä töissä, kunnes lampola lopetettiin vuonna 1998. Ostimme ensimmäiset lampaat keväällä 2000: kaksi texel-suomenlammassuuhikaritsaa. Texel-pässin ostin lokakuussa 2000. Nykyisin katraassa on noin 32 enemmän tai vähemmän puhdasta texeliä karitsoineen.

PÄÄSIÄISEN PALVIKARITSA MAA- JA METSÄTALOUS-MINISTERILLE

MTK:n lihavalioikunnan lammassaosto ja Suomen Lammasyhdistys luovuttivat ennen pääsiäistä Rintalan lammastilan palvutun luomukaritsan viulun maa- ja metsätalousministeri *Sirkka-Liisa Anttilalle*.

Luovuttajat katsoivat ministeri Anttilan vaikuttaneen lammastalouteen myönteisesti muun muassa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan terveystarkastuksessa neuvotellulla teuraskaritsan laatupalkkiolla. Lisäksi Anttila on edistänyt omalla esimerkillään hallinnon asenneilmaston muutosta lammastaloutta arvostavammaksi.

Ministerin toiminta parantaa lammassastrategian toteutumismahdollisuuksia Suomessa.

Nyt toista kertaa luovutettu pääsiäispaisti annetaan valtakunnalliselle vaikuttajalle, joka on edistänyt omalla toiminnallaan ja esimerkillään lammastalouden toteutumismahdollisuuksia Suomessa. Viime vuonna viulu luovutettiin presidentti *Tarja Haloselle*.

Ylen elävästä arkistosta löytyy säreä-aiheinen linkki
[yle.fi/elavaarkisto/
?s=s&g=1&ag=7&t=313&a=02426](http://yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=1&ag=7&t=313&a=02426)

70-luvulla lähetetyn ohjelman alkuperäinen otsikko on: Suomen seitsemät ihmeet 3: Lemin säreä

Kuva Pia Parikka

Kuva: Veli Ahola

Tuotosseurantatiedot jalostusarvoiksi

Karitsanlihantuotanto on kasvava tuotannonala. Vaikka tuotantomäärät ovat edelleen pieniä, on alalla positiivinen noste ja vihreä maine, jota kannattaa jatkossakin vaalia. Karu totuus kuitenkin on, että tuotannon on oltava myös tehokasta.

Tutkija Marja-Liisa Sevón-Aimonen
MTT

Kovassa kilpailussa eivät pelkät mielikuvat riitä vaan tarvitaan oikeata tietoa, miten tuotannon kannattavuutta voidaan parantaa. Tuotosseurannassa kootaan paljon hyödyllistä tietoa. Varsinkin isoissa katraissa tuotosseurannan merkitys korostuu, koska ilman tietojen käsittelyä on mahdotonta vetää päätöksiä, miten asiat ovat ja missä voidaan kehittyä.

Hyvä eläinaines on kannattavan tuotannon pohja. Valinnalla eläinainesta voi edelleen kehittää ja järkevällä käytöllä saada eurot poikimaan. Mittaustulos kertoo minkälainen eläin on fenotyyppiltään eli näkyviltä ominaisuuksiltaan.

Mikäli ominaisuuden periytymisaste on korkea, mittaustulos kertoo aika paljon myös eläimen jalostusarvosta eli siitä osuudesta, joka periytyy jälkeläisille. Kuitenkin BLUP (Best Linear Unbiased Predictor) on eläimen jalostusarvon ennustajana huomattavasti yksittäistä mittaustulosta parempi. Jatkossa käyttöön

tulee varmasti genomisen valinnan välineitä, mutta niitä odotellessa kerrotkaamme nykyistä jalostusarvojen laskentaa.

Tuotosseurannasta kaikki lähtee

Tuotannon kannalta tärkeät ominaisuudet pitää miettiä, mittaukset ja tallennus tehdä luotettavasti ja yhdenmukaisesti. Tiedot tallennetaan tietokantaan helposti tilastollisesti käytettävään muotoon. Jalostusarvojen laskentaa varten rekisteristä siirretään tarpeelliset tiedot laskentaan käytettävälle tehokkaalle tietokoneelle. Tällä hetkellä käytössä olevalla Bellua-koneella pyörähtävät lampaiden arvostelulaskennat muutamassa minuutissa.

Laskenta alkaa esikäsitteilyllä, jossa karsitaan mahdollisia vääriä mittaustuloksia, tarkistetaan sukulaisuuksia ja luokitellaan muuttujia. Esikäsitteilyssä poimitaan eläimille myös polveutumistiedot ja tiputetaan laskennan kannalta turhat eläimet pois.

BLUP hyödyntää tiedon monipuolisesti

Varsinainen jalostusarvojen laskenta tehdään Maatalouden Laskentakeskuksessa MTT:ssä kehitetyllä MiX99-ohjelmistolla. Sitä käytetään myös muilla eläinlajeilla ja useassa maassa. Nimen taustalla on käytettävä malli, mixed model (satunnaisia ja kiinteitä tekijöitä sisältävä), jossa ei esikorjata tuloksia esimerkiksi sukupuolen mukaan etukäteen, vaan eläinten jalostusarvot ja mallin niin sanotut kiinteät tekijät ratkaistaan samassa laskennassa.

Kun jalostusarvostelua rakennetaan, tutkitaan eri tilastollisten mallien toimivuutta ja valitaan sopiva. Arvosteluun tarvitaan perinnölliset tunnusluvut eli periytymisasteet ja ominaisuuksien väliset korrelaatiot sekä sukulaisuusmatriisi. Eläinten tulokset vaikuttavat niiden sukulaisten tuloksiin siten, että mitä lähempi sukulainen, sitä enemmän eläimillä on yhteisiä perintötekijöitä ja sitä enemmän ne myös vaikuttavat toistensa jalostusarvoihin. Mitä enemmän tietoa on käytössä, sitä luotettavampi jalostusarvon ennuste saadaan.

Jalostusarvojen laskentaa ohjataan ajojonolla, johon on koottu tarvittavien ohjelmien komennot, kopiointit ja muu tarpeellinen.

Lopulliset tulokset ohjataan lopukäsittelyyn eri koneelle, jossa ne standardoidaan helpommin tulkittaviksi. Yleensä käytetään keskiarvoa 100 ja hajontaa 10. Puolet eläimistä saa arvon yli sata ja 7 % arvon yli 115. Vertailuryhmänä on edellisenä vuonna syntyneiden eläinten BLUP-pien keskiarvot ja hajonnat. Osaindeksit painotetaan lihakuusindeksiksi taloudellisten arvojen perusteella ja viedään tietokantaan ja raportoidaan tilalle.

120 päivän painon indeksi

120 päivän painon indeksi on ollut käytössä jo 90-luvun alkupuolelta. Laskentaan tulee vuosittain noin 8000 havaintoa. Mallia on jonkin verran muutettu laskentakoneen vaihtuessa vuonna 2008, mutta periaatteessa arvostelu on pysynyt samana. 120 päivän painona käytetään esikorjattua

painoa ja ominaisuuden periytymisaste on 38 %.

Laskennassa otetaan huomioon eläin (geneettinen tekijä), sukupuoli, syntymä-hoitotyyppi, uuhien ikä, tilavuosi-sukupuolitekijä (joillakin tiloilla sukupuolet kasvatetaan eri tavoin). Kaikki rodut lasketaan yhdessä. Rotu otetaan huomioon geneettisen ryhmän kautta eli samanrotuisten eläinten sukupuoli päättyy tavallaan samaan kantaeläimeen. Lisäksi otetaan huomioon, onko eläin risteytys vai puhdasrotuinen. Indeksit tulostetaan kaikille uuhille mutta vain puhdasrotuisille pässille.

Lihantuotantoindeksi

Lihantuotantoindeksi on lihanuotanto-ominaisuuksien kokonaisjalostusarvo, joka koostuu 120 päivän painon (korjattu paino), lihaksen paksuuden ja rasvan paksuuden osaindekseistä. Laskennassa on myös mukana eläväEUROP. Mittaustuloksia on tullut suomenlampaalle noin 700 vuodessa, viime vuonna tuhatkunta. Texelhavaintoja on vuosittain noin 500, viime vuonna hieman vähemmän. Muita rotuja on mitattu vähemmän. Suomenlammas ja liharodut ajetaan omia ajoinaan, koska perinnölliset tunnusluvut eroavat toisistaan.

Arvostelu ajetaan monenominaisuudenajona eli ominaisuudet vaikuttavat toisiinsa korrelaatioiden kautta. Malli sisältää eläimen, syntymä-hoitotyyppin, uuhien iän, tilavuosi-sukupuolitekijän sekä paksuusmittoille regressiomuuttujana painon. Standardoidut osaindeksit yhdistetään lihantuotantoindeksiksi painotuksella 40 % 120 päivän paino, 50 % lihaksen paksuus ja 10 % rasvan paksuus (negatiivinen). Pääsääntöisesti jalostuseläinten valinnassa kannattaa keskittyä osaindeksien sijaan lihantuotantoindeksiin, jossa on painotettu ominaisuudet taloudellisen arvon mukaan.

Lammastalous tarvitsee tutkimusta

Nykyisten indeksien laskennassa käytettävät mallit, perinnölliset tunnusluvut ja laskentarutiinit vaatisivat tarkistusta. Myös uusille indekseille, varsinkin uuhi-indeksille olisi tarvetta, miksei myös rakenneindeksille.

Lammasektorin ongelmana on resurssien vähyys. Resurssipulasta huolimatta lampurit tarvitsevat työkaluja tuotannon kehittämiseen ja tulkkeja tutkimuksen ja käytännön välille.

KÄÄNNÄ

**Kesän aitaravikkeita.
Sommarens stengselstillbehör.**

**Kaikki lampaanhoitotarvikkeet meiltä!
Alla fårskotseltillbehöver från oss!**

LARSMON VILLANJALOSTAMO
www.larsmoullforadling.com
puh.050 304 1159,050 564 8375

Lampaannahkojen muokkaaja Panfur 2000 Oy

Noksonkuja 9, 61310 Panttila
Puh.06 4500600
panfur2000@panfur2000.fi
www.panfur2000.fi

Lihatuotantoindeksin painotukset

Lihantuotantoindeksiä varten käytetään tuotosseurannasta 120 päivän painoa sekä ultraäänellä mitattavia selkilihaksen ja rasvan paksuutta. Lisäksi laskennassa on mukana korreloivana ominaisuutena elävä EUROP-luokitus. Lihaksen paksuuden mittauspaiikka on valittu aikanaan siten, että se ennustaa mahdollisimman hyvin ruhosta saatavan lihan osuutta (PUNTILA, M.-L. 2000. Lampaan lihan tuotant ominaisuuksien mittaaminen ja jalostusohjelma, loppuraportti).

Tutkija Marja-Liisa Sevón-Aimonen, MTT

Jalostusarvot lasketaan kullekin ominaisuudelle erikseen. Ominaisuuksien painottaminen kokonaisindeksiksi helpottaa valitsemaan taloudellisesti parhaan eläimen yhden luvun perusteella. Yleensä painotus tehdään taloudellisin perustein.

Ominaisuuksien painotus taloudellisuuden mukaan

Esimerkiksi sioilla taloudellisten painoarvojen laskeminen lihan tuotant ominaisuuksille on helppoa, koska hinnoittelu perustuu lihaprosenttiin ja muutkin taloudelliset faktat ovat selvillä.

Lammas on ongelmallisempi, sillä tietoa geneettisistä yhteyksistä esimerkiksi rehun kulutuksen ja kasvunopeuden välillä ei ole saatavilla. Samoin EUROP-luokituksen vaikutus ei aina realisoidu parempana hintana, koska luokitusta ei käytetä kaikissa teurastamoissa. Nyt käytetyt painotukset ovat samoilta ajoilta,

kun lihan tuotantoindeksi on otettu käyttöön eli 2000-luvun alkupuolelta. Silloin kyseltiin eri teurastamoilta niiden käyttämää hinnoittelua sekä verrattiin kasvunopeuden ja rehukulutuksen fenotyyppisiä yhteyksiä. Luvut kannattaisi tarkistaa vastaamaan nykyhetkeä.

Ominaisuuksien painotus tavoitteiden mukaan

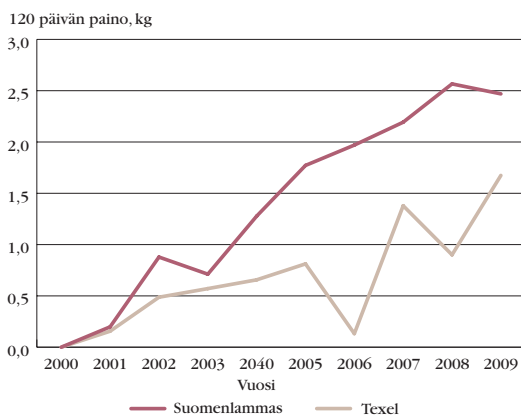
Jos oikeista taloudellisista arvoista ei ole tarkkaa käsitystä, kuten tilanne lampaiden kohdalla on, toinen tapa on määrittellä painotukset tavoitteiden pohjalta.

Jos esimerkiksi otetaan taas sikä, sialla lihan laatu pyrkii heikentymään lihakuuden noustessa. Lihan laadulle ei ole laskettavissa tarkkaa rahallista arvoa, koska sitä ei mitata eikä sitä käytetä hinnoittelussa. Siksi tavoite on otettu niin, että lihan laadulle asetetaan sellainen paino, ettei laatu muuta ominaisuuksia valittaessa heikkene.

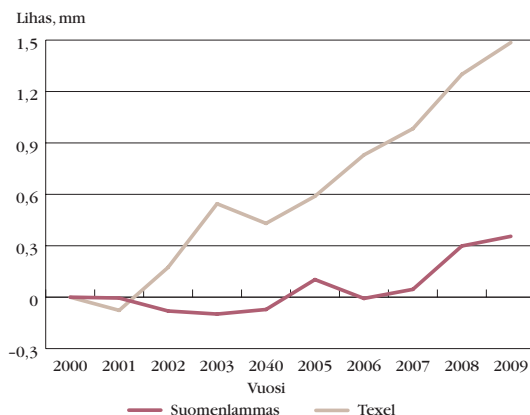
Lampailla 120 päivän paino ja lihakseen paksuus ovat molemmat tärkeitä ominaisuuksia, joiden tarkkaa raha-arvoa ei tiedetä. Kun eläin kasvaa, ensin pääosa kasvusta suuntautuu luustoon. Sen jälkeen lihaskudoksen kasvu nopeutuu ja viimeisenä tulee rasvan kasvun huippu. Mikäli pyrimme pelkästään isoon 120 päivän painoon, voi olla, ettei karitsa ole teuraskypsä eli kasvattanut lihaksiaan siihen painoon mennessä, jossa eläimet halutaan teurastaa eli alle 24 kilon ruhopainossa.

Halutaan, että eläin painon lisäksi on saanut jo lihasmassaa eli on teuraskypsä. Tähän pyritään suunnitellen samantasoisilla painotuksilla 120 päivän painon ja lihakseen paksuuden suhteen. Rasvan paksuus on positiivisesti korreloinut lihakseen paksuuteen, eli mikäli sen paksuutta ei haluta lisätä, sille on annettava negatiivinen paino. Painotuksen suuruus on haettu siten, että jos valinta tehdään lihakuusindeksin pe-

Painon kehitys

Lihaksen paksuuden kehitys

Suomenlampaan ja texelin 120 päivän painon ja lihakseen paksuuden BLUPpien kehitys karitsan syntymävuoden mukaan vuodesta 2000 lähtien (ominaisuutta ei ole standardoitu).

rusteella, käytettävä painotus estää rasvan paksunemisen.

Toteutunut edistyminen

Lihantuotantoindeksissä käytetyt painotukset ovat 40 % 120 päivän painolle, 50 % lihaksen paksuudelle ja 10 % rasvan paksuudelle (negatiivinen paino). Toteutunut edistyminen kertoo, miten eläimiä on valittu. Kuvioissa on eri ominaisuuksien BLUPit alkuperäisissä mitoissa. Pikainen tarkastelu ei kerro, onko eläimiä valittu lihakkuusindeksin mukaan. Sitä varten olisi täytynyt olla tiedossa valintahetkellä voimassa ollut indeksi.

Lihakkuusindeksin ominaisuuksista suomenlampaalla edistyminen on enemmän painottunut 120 päivän painoon kuin texelillä. Texelillä taas lihakkuus on kasvanut selvästi paremmin (kuviot 1 ja 2). Rasvassa on vuosien välisiä eroja, mutta tavoitteen mukaisesti kasvavaa trendiä ei ole. Toteutuneet painotukset eri ominaisuuksien edistymisen perusteella laskettuna näyttävät, että suomenlampaalla 120 päivän paino on saanut 70 % ja texelillä 30 % painotuksen, lihaksen paksuus suomenlampaalla 26 % ja texelillä 66 % painotuksen ja rasvan paksuus pienen positiivisen painon kummallakin tarkastelluista rodusta. Muiden rotujen eläinmäärät ovat sen verran pienempiä, etten ottanut niitä mukaan.

Lihakkuus ja uuhien ominaisuudet

Uuhien hedelmällisyys ja karitsoiden hoitokyky on lihantuotannon taloudellisuuden kannalta tärkeä tekijä ja siksi myös se pitäisi saada indeksilaskennan piiriin. Ominaisuuksien painotusten haku kokonaisindeksissä, joka sisältää sekä uuhien ominaisuudet että karitsan lihantuotantokyvyn, on selvästi vaativampaa kuin pelkästään uuhien tai karitsan ominaisuuksia kuvaavassa indeksissä. Tällöin myös eri roduille voidaan käyttötarkoituksen perusteella (emärotu, isärotu) tarvita eri painotuksia.

Pässilinjat ja linjalajostus lammastilalla

Lampaiden jalostustyön helpottamiseksi on selvitetty ja kirjattu ylös pässien ja uuhien sukulinjat, jotka perustuvat esi-isiin.

Lammasyritysneuvoja Kaie Ahlskog, ProAgria Pirkanmaa

Linjaselvityksen aikana lampaalle on haettu tuotosseurantarekisteristä sukutiedot. Karitsan sukulinja määräytyy isän perusteella. Esimerkiksi jos karitsan isän nimen tai numeron edessä on kirjain (A) tai numero (1.), merkitään sama karitsan nimen eteen. Näin pysytään selvillä sukulinjoista katraassa.

Koska kaikkia suomenlampaiden vanhoja sukutietoja ei ole tallennettu WinLammas-ohjelmaan, on joskus vaikea löytää kaikille lampaille linjaa. Toisaalta ongelma on myös se, että sukutiedot eivät seuraa lampaiden mukana ostettaessa. On olemassa nimet tai joskus korvanumerot, mutta jos isäpässsi on mahdotonta selvittää, ei voida määrittellä, mihin linjaan lammas kuuluu.

Mikäli tila ei kuulu tuotosseurantaan, suositeltavaa olisi pitää omaa kirjanpitoa, jossa on muistissa omien ja ostettujen uuhien ja pässien sukupuut. Linjakartoitukseen voi saada apua lammastilaneuvojilta tai lampureilta, joilta tila on ostanut esimerkiksi pässejä.

Suomenlampaan perimä kaventuu

Joka rodulle on haettu elossa olevat pässilinjat ja uuhilinjat, jossa pässejä ei enää ole olemassa.

Tuontiroduille voi tuoda uutta geeniaineesta muualta, mutta suomenlampaan huomattava vähentyminen viime vuosikymmeninä on kaventanut geeniperimää ja lisännyt sukusiitoksen mahdollista kasvua. Saman sukulinjan sisällä voidaan tarvittaessa käyttää pässejä astumaan uuhia, mutta serkuksia läheisempiä parituksia ei tulisi suosia.

Jos uuhien tai pässien linjaa ei pystytä selvittämään, mutta sukutietoja on useamman polven takaa, voidaan luoda uusi linja. Myös linjattomien lampaiden käyttö jalostukseen on suositeltavaa, koska tällöin pystytään säilyttämään niiden geeniperimät. Lammasrotujen sukulinjojen kartoitus aloitettiin vuonna 2002.

KÄÄNNÄ

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkuu ja tyhjiöpakkaus myös rahtityönä

Lallin Lammas

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. (02) 554 6273. Faksi (02) 554 6290.
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

Esimerkki valkoisen Atti-pässin linjasta 21

Pässi linja 21. Atti 4000/930248 s. 22.11.2009 Valkoinen	Isä 21. Alvari 3756/81249 SS1, valkoinen s. 06.05.2008 keinos.	Isänisä linja 21. 97/173432 s. 19.03.1986 SS1, valkoinen	Isänisänisä 21. Jussi 33/95095	IIII 21.42/112	
		Isänemä 3162/751662 6. linja SS1, valkoin.	Isänemänisä 1077/405356 6. Pelson Pamppu	Isänemänemä 3. linja 2408/586521 SS1, valk.	IEII 6. Pontus 144/55497 IEIE 6876/240348 IEII 3. Maisteri 479/172115 IEEE Miilu 1024/85309
		Emä 3050/751550 43. linja s. 01.05.2005 SS1, valkoinen	Emänisä 1731/540721 43. Rinssi SS1, valkoinen	Emänisänisä 6/407075 43. Rampo SS1, valk.	EIII 43. Sapliini 847/94254 EIIE: Salli 49/166271
				Emänisänemä 6185/239795 12. linja SS1, valkoinen	EIEI 12. Juntti 60/270943 EIEE 5905/239537
				Emänemä 2453/586565 6. linja SS1, Valkoim.	Emänemänisä 6. Pelson Pamppu 1077/405356 SS1, valkoinen

Idlas = lampaan "sosiaaliturvatunnus", joka annettiin kaikille rekisterissä olleille lampaille siirrettäessä rekisteriä vanhasta järjestelmästä uuteen ja joka annetaan jokaiselle eläimelle, kun se ensimmäisen kerran ilmoitetaan Win-Lammas rekisteriin.

Suomesta löytyy eri lammasrotujen linjoja seuraavasti:

Suomenlammas - Pässilinjat merkitään numeroilla.

Vuonna 2007 oli pässilinjoja 51 kpl ja lisäksi 11 uuhilinjaa, joissa ei ole yhtään linjapässiä. Pässilinjojen tarkistuksessa marraskuussa 2007 selvisi, että on 37 aktiivista niin sanottua elossa olevaa linjaa. Näistä kuusi linjaa oli enemmän käytössä toisiin verrattuna. Muutama pässilinja oli vain yhden tai kahden pässin varassa. Silloin löytyi uusia linjoja. Monet linjat tuli yhdistää, koska esivanhemmat olivat yhteiset.

Täällä hetkellä suomenlampaan linjoja on 67. Näistä 11 on uuhilinjoja.

Pässilinjoista 39 pitäisi olla aktiivisia, mutta muutama linja on silti yhden pässin varassa. Ei ole tietoa, ovatko ne vielä elossa, koska vapaaehtoinen pässitietojen keruu ei onnistu kovin hyvin.

Kaikki linjat on listattu suomenlampaan jalostusoppaassa.

Linjojen kuvaamiseksi ei ole tehty erillisiä tutkimuksia. Pässien valinnan helpottamiseksi on kirjattu ylös linjassa esiin-

tyvät värit. Toivottavasti tulevaisuudessa pystytään kuvaamaan tiettyjen linjojen erityisominaisuuksia, niin pässi- kuin uuhilinjoistakin.

Kainuunharmaksella on käytössä seuraavat kirjaimet:

- A. Antti
- I. Immo
- L. Lassi
- M. Matti
- P. Pertti
- R. Risto
- T. Topi

Kaikki linjat ovat olemassa ja pässejä on saatavilla siitokseen. Elossa olevien uuhien linjat ovat samat kuin edellä olevien pässien, koska muita linjoja ei ole olemassa.

Texelillä linjat merkitään kirjaimilla

Linjoja löytyy A:sta T-kirjaimien asti järjestyksessä. Vuonna 2004 pässilinjoja oli 19 ja uuhilinjoja kahdeksan. /V. Pyykönen, 2004.

KOTIMAISET HALVALLA

PYÖRÖPAALI-HÄKKI.
 Uusi malli.
 alk. 255 €, sis. alv

Aitaelementit
 pikalukituksella
 1,2 m – 64 €, sis. alv
 1,5 m – 69 €, sis. alv
 2 m – 76 €, sis. alv
 1,5 m käyntiovelle
 95 €, sis. alv
 Karitsaportti, säädettävä – 135 €, sis. alv
 Lämmitettävät juomakupit uutuus malli
 (irroitettavalla pohjatulpalla)

www.retronik.com
Reino Louko
 puh. 050 521 0082, fax (06) 437 6205

Lisäksi Tanskasta vuosina 2004-2005 tuoduille päseille on viisi linjaa, kaksois-kirjaimia, missä ensimmäinen kirjain on aina D. (Esimerkiksi DV Danske Vagn).

Oxford downin linjat merkitään kirjaimilla

Vuonna 2005 oli 7 pässilinjaa (A, B, D,E, F, M, L) ja 8 uuhilinjaa (C,G,H,I, J,K,K,L,R,S) /V. Pyykönen, 2005.

Rygjan linjat merkitään kirjaimilla

Rygjaa on Suomessa seitsemää eri linjaa. Kaikkia linjoja on tarjolla rodun jalostuslampolassa. Tähän talveen asti linjoja oli viisi A,B,C,E, F. Näiden lisäksi Tanskasta tuotiin talvella 2010 kaksi uutta linjaa.

Dorset-rodun linjat merkitään kirjaimilla

Kaikkiaan dorset-linjoja on Suomessa kymmenen, joista viisi on pässilinjoja.

U-linja Kantaisät nrot 1613 ja 1612 tuotiin alkioina Suomeen Uudesta-Seelannista 2000.

N-linja Kantaisä nro 77 tuotiin Uudesta-Seelannista spermana 2000.

H-linja Kantaisä Hanski 346 tuotiin Tanskasta 1993.

A-linja Kantaisä AA.Ballytaggart Hotshot tuotiin spermana Englannista 2007.

F-linja Kantaisä FF.Huish Fanfare tuotiin spermana Englannista 2007.

Ahvenamaanlampaila

ei ole erikseen linjoja, mutta lampaiden rotupuhtaisuuden saa tarkistettua Maija Häggblomin kautta. www.alandsfaret.ax

Hyvä eläinaines on lampurien jalostustavoite. On tärkeää pitää elossa eri linjoja, ja niiden joukosta on valittava huippuyksilöitä ja niiden jälkeläisiä uudistukseen, jotta kaikki linjat pysyisivät lammaspopulaatiossa mukana. Jalostuslampoloissa on iso valikoima eri pässilinjoja. Pässilinjojen päivitystä edistetään *Merja Hietmäen*, Pro-Agria Pirkanmaa, kautta Lammastaloussäätiön avustuksella.

Suomenlampaan linjat on numeroitu. Isäpässin linjanumero liitetään jälkeläisten nimen eteen. Myös tilan nimi voidaan lisätä käyttönimen eteen kantatilan määrittämiseksi. Suomenlampaan nimi voisi olla esim. 6. Lammasheden Painovirhepaholainen.

Linja no	Linjan nimi	Väri	2007	2008/2009*
		Pässien väri linjassa		*ei koko Suomen tiedot
1	Mosse	V	1	2
2	Kurko	V,H	3	5
3	Kunnari	V	3	1
4	Ministeri	V(R, M)	3	6
5	Raatiherra	V	ei päsejä	ei päsejä
6	Pontus	V	6	9
7	Lambert	V	8	17
8	Valko	V	3	2
9	146/201365		ei päsejä	ei päsejä
10	68/18198		ei päsejä	ei päsejä
11	175/334199		ei päsejä	ei päsejä
12	Leevi	V	3	2
13	Ukko-Berti	M	1	1
14	Bruno	R, M	4	5
15	Salomon	V,R	1	2
16	Tiivitaavi	R	2	3
17	Musta	M,(R)	7	7
18	Kauno	R, M,V	18	16
19	Tahvo	R,M	9	7
20	1/339644	V, R	ei päsejä	ei päsejä
21	Viljami	V	1	3
22	62/45549		ei päsejä	ei päsejä
23	Platon	R,M	7	8
24	Mörkö	M	5	1
25	Amor	R,M	1	1
26	50/95120		ei päsejä	ei päsejä
30	Hannes	V	1	6
31	Rudolf	M	3	3
33	Petteri	M, R, H	6	2
34	Maiskis	V	21	18
35	1/117195		ei päsejä	ei päsejä
37	89/245327		ei päsejä	ei päsejä
38	Sallinen	V	11	5
39	8888/370974		0	ei päsejä
41	128/71509		0	ei päsejä
42	362/368751		0	ei päsejä
43	Paavo	V	9	10
44	Masa	V(M)	4	7
45	Artturi	V	4	1
46	741/260765		ei päsejä	ei päsejä
47	Isaskar	M, (V)	3	?
48	157/278849		ei päsejä	ei päsejä
49	902/534501		ei päsejä	ei päsejä
52	Laurinkallio Lassi	R, (M)	3	?
53	Batman	M(V)	1	1
54	2, idlas 76	R,M,V	3	?
55	55. Petäjän Poika	R,M	5	3
56	Määkilä	V	1	4
57	Auervaara	V	1	1
58	12/409098	R	ei päsejä	ei päsejä
59	Mustapoika	M	0	1
60	Hercules	R	1	1
62	Pöpöläinen	R	1	1
63	1/687501		ei päsejä	ei päsejä
64	Ferit	V	5	4
65	Reino	V	1	2
66	Toimittaja	V	1	ei päsejä
67	Fischer	R		3

Matti Koivisto

Unelmauhet sinullekin

Uuhet tekevät lammastilan tuloksen. Siksi uuhien valinta on lampurin tärkein valinta.

Uuhien keskinäistä paremmuutta mitataan tuotoseurannassa karitsatuotoksella. Se on uuhien kaikkien karitsoiden yhteenlaskettu paino 6 viikon iässä. Se osoittaa maidontuotantokykyä ja karitsoiden huolehtimista. Hyvän karitsatuotoksen päälle voi rakentaa haluamansa karitsakasvut. Karitsatuotoksen mukaan laitetaan lammastilat vuosittain paremmuusjärjestykseen.

Aloita parhailla

Lihasan tila aloitti lammastalouden vuonna 1992 leghendaarisen lammasneuvoja *Maila Maulan* viideltä eri Pirkanmaan tilalta valitsemalla 21 valkoisella suomenlammasuuhella. Uuhet olivat kookkaita, useiden elopaino oli lähes 100 kiloa.

Siihen aikaan tavoitteena oli niin sanottu laatikon muotoinen rakenne. Selän piti olla suora ja leveä ja jal-

Kuva: Ville Tuokko

Unelmauhia Lihasan malliin.

kojen tukevat, suorat ja takajalkojen hyvin kulmutuneet. Takapaistin piti olla hyvin muodostunut. Kaikki uuhet kantakirjattiin.

Poista järkevästi

Uuhista olisi hyvä uudistaa vuosittain 20 prosenttia. Tiukalla jalostusvalinnalla katraan geneettinen aines paranee. Poistojen suunnittelun apuna voidaan käyttää WinLammas-ohjelman uuhikortteja. Tarkemmat tiedot saadaan lampolassa täytettävästä karitsointivihosta. Siihen on kunkin karitsoinnin kohdalle merkitty punnitustietojen lisäksi kaikki muutkin uuheen ja karitsoihin liittyvät erityisapahtumat, kuten havainnot sairauksista, olosuhteista ja ruokahaluista. Erityisesti utareongelmiin on syytä suhtautua vakavasti.

Uudista harkiten

Pitouuhiksi kasvatettavien valinnassa lihantuotantoindeksi pitäisi olla mahdollisimman korkea. Se pitää sisällään kasvu-, rasva- ja lihakuusindeksin.

Lisäksi on EUROP-indeksi. Erityisen tärkeitä ovat neuvojan vapaamuotoiset suulliset arviot kustakin karitsasta, varsinkin rakenteesta. Uuhikaritsan on syytä olla mahdollisimman isokokoinen, hyvärakenteinen ja hyväluonteinen.

Valkoisten, puhdasjalostukseen käytettyjen suomenlammasuuhien lukumäärä on pudonnut huolestuttavan alhaiseksi, vain pariin tuhanteen. Niinpä joudumme koko rodun tulevaisuuden jalostusmahdollisuuksien turvaamiseksi kiinnittämään erityishuomiota harvinaisiin uuhilinjoihin ja uuhi-uuhi-linjoihin.

Lampaiden tuotoseuranta		Karitsoiden arvostelulista			Vuosi 2009		sivu 1	
MK 6 / 155	Tila 0600190 / M3 / SC	Lihasan Säätio	Siitamantie 750	36120 Suinula	pub. 03 3762302			

rotu	korva / Idlas	emän korva / Idlas	Elävän eläimen arvostelu							Ultraäänimitat						
			Arvost. pvm	Arvost. ikä/pv	Etu-osa	Keski-osa	Taka-osa	Yleis-arvost.	Europ-indeksi	Mittaus-pvm	Paino, kg	Selkälilias paksuus, mm	Lihakk. indeksi	Rasva paksuus, mm	Rasva-indeksi	Lihan-tuotanto indeksi
SS1	3983 / 930231	3613 / 871115	28.01.10	124	O+	O+	O+	O+	98	28.01.10	42,5	25	97	2	104	114
SS1	3984 / 930232	3640 / 871142	28.01.10	123	R-	O+	O+	O+	102	28.01.10	48	27	103	3	94	126
SS1	3985 / 930233	3640 / 871142	28.01.10	123	O+	O+	R	O+	104	28.01.10	36,5	25	102	2,5	96	120
SS1	3986 / 930234	3545 / 871047	28.01.10	120	O+	O	O+	O+	88	28.01.10	47,5	23	90	3	93	109
SS1	3987 / 930235	3545 / 871047	28.01.10	120	O+	O+	O	O+	91	28.01.10	38,5	23	93	3	92	107
SS1	3988 / 930236	3528 / 871030	28.01.10	118	O	O	O+	O	100	28.01.10	49	28	115	3	87	128
SS1	3989 / 930237	3502 / 871004	28.01.10	110	O+	O	O	O	95	28.01.10	36	24	106	3	90	117
SS1	3990 / 930238	3502 / 871004	28.01.10	110	O+	O	O	O	95	28.01.10	36	25	109	2	97	120

Lihantuotantoindeksi kuvaa eläimen perinnöllistä yleistasoja keskeisimmässä tuotantominaisuuksissa. EläväEUROPindeksi täydentää lihantuotantoindeksiä.

Järjestelmällinen valinta parantaa eläinainesta

Koirarodut ovat hyvä esimerkki eläinjalostuksesta. Samasta eläinlajista on monenlaisia muunnelmia. Lampaanjalostus on melko nopeaa, koska kierto on lyhyt verrattuna moniin muihin tuotantoeläimiin.

Milla Alanco

Kotieläinasiiantuntija, lamma
ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Uuhi voi karitsoida ensimmäisen kerran jo vuoden iässä. Toisaalta sen pitkä elinikä hidastaa eläinaineksen edistymistä.

Jalostustyön ensimmäinen vaihe on tilakohtaisesti määrittää tavoitteet, joita kohti voidaan mennä. Valitaan mittarit, joilla mitataan tuloksia ja seurataan edistymistä. Tulokset kirjataan paperille ja tallennetaan WinLamma-ohjelmaan. Yksi selkeä mittari on eläimen elopaino. Karitsoilla tuotosseurannan punnitukseen kuuluvat syntymäpaino, 42 päivän paino, 120 päivän paino ja teuraspaino. Aikuisilla punnitaan syyspaino/joutilaspaino, sillä tiineenä tehdyt punnitukset eivät kerro eläimen todellisesta koosta.

Useita valintakriteerejä

Hyvä rakenne on erittäin tärkeä. Optimaalinen rakenne edesauttaa pysymistä terveenä ja terve eläin tuottaa paremmin. Jalka-asennot, hampaat ja selkälinja ovat rakennearvostelun perusasioita. Rungonpituus, -syvyys ja -leveys ynnä muut senttimitat ovat helposti mitattavia arvoja. Yleensä aloitetaan tekemällä punnitukset ja sen jälkeen 4-6 kuukauden iässä tehdään valinnat.

Yhdistämällä erilaisia tuloksia, kuten 4 kuukauden paino ja indek-

Kuva: Pia Parikka

Raimo Viitasaaren komeat pässit kuuluvat pässihuutokauppojen kesto suosikkeihin.

”Ruokinta ja olosuhteet vaikuttavat, mutta huonosta eläimestä ei saa hyvää vaikka sitä kuinka ruokkisi.”

si, uä-mittaustulokset ja indeksit, rakenne sekä sukutiedot, saadaan parhaat valinnat tehtyä. Kun tuloksia on kirjattu usean vuoden ajan, selviää mikä on katraassa hyvä, ja mikä erinomainen tulos. Sitten voi vuosivuodelta nostaa ”rimaa” ylemmäs. Näin tulokset paranevat. Jalostusvalinnassa joutuu tekemään kuitenkin yleensä kompromisseja. Harvoin yhdestä eläimestä löytyy kaikkia parhaita ominaisuuksia.

Valitaan parhaista parhaat

Lihaksikkuus ja kasvukyky ovat lampaalla yleensä tärkein jalostustavoite, koska tarkoitus on tuottaa lihaa.

Lihaksikkuuden parantamisessa hyviä mittareita ovat paino, ulkomuotoarvostelu, lihaksen uä-mittaus ja teurasluokitukset. Vuonuekoko, emo-ominaisuudet ja hedelmällisyys ovat emouuhien mitattavia ominaisuuksia.

Ruokinta ja olosuhteet vaikuttavat, mutta huonosta eläimestä ei saa hyvää vaikka sitä kuinka ruokkisi. Hyvä eläinainekse antaa mahdollisuuden saada erinomaisia kasvua ja teurastuloksia. Yleensä huono tai keskinkertainen eläin kuluttaa yhtä paljon tuotantopanoksia kuin katraan paras eläin. On siis tärkeää valita jalostukseen parhaista parhaat, ja pyrkiä hankkimaan parhaat mahdolliset emot ja isät jälkeläisille. Tuotantoeläinten tarkoitus on tuottaa.

Oppimisen paikka

Emo-ominaisuudet ovat karitsointiaikana ykkösasia. ”Easy care”-uuhia mainostetaan maailmalla; helppo

KÄÄNNÄ

poikiminen, virkeät karitsat, huolehtiva emo, jolla on hyvin maitoa. Nämä ovat kaikki jalostamisen arvoisia kohteita.

Huolellinen kirjanpito auttaa isosakin katraassa erottamaan parhaat emot. Toki karitsoiden kasvatulok-

sistakin voi päätellä paljon. Erilaiset näyttely- ja huutokauppatilaisuudet ovat erinomainen paikka oppia jalostusasioita. Kun näkee useita hyviä eläimiä yhtä aikaa, ja keskittyy katsomaan, oppii erottamaan asioita.

Ihminen, joka näkee ensimmäistä

kertaa elämässään 100 lammasta sanoo: ”Kaikki näyttävät samalta”. Kuitenkin vähitellen hän erottaa laumasta yksilöitä. Tilanne on sama eläinvalinnassa. Kun kiinnittää huomiota jalka-asentoihin, alkaa vähitellen etsiä parhaita jalka-asentoja.

Jalostukseen käytetty aika tulee rahana takaisin

Tölmän Jalostuslampolan omistaja Raimo Viitasaari, Jurvan Sarvijoelta haastattelussa.

Tilan lammastoiminta aloitettiin vuonna 1983 neljällä uuhella. Nykyään tilalla on 30 valkoista suomenlammasuuhua. Tilalla on 5 hehtaaria peltoa, jonka lisäksi laitumia on laidunnuskäytössä. Metsätalous ja luonnonsuojelualueiden hoito ovat Raimon päätyö, lammastalous sivutyö. Tila valittiin jalostuslampolaksi vuonna 2005. Onnistuneen jalostusvalinnan tuloksista kertoo, että useita päsejä on päässyt valtakunnallisille hittelistoille.

Tärkeimmät ominaisuudet uuhivalinnassa:

1. Rakenne

2. **Lihaksikkuus**, UÄ-mittaukset antavat lisätietoa ja varmuutta eläinvalintaan.

3. **Emo-ominaisuudet**, ne eivät näy päälle mutta periytyvät kyllä.

Vasta kolmas vuosi kertoo uuhien hyvydestä. Nuori uuhi ei ole valmiiksi kehittynyt, joten sitä ei kannata heti karsia. Hyvä emo ei anna muiden kuin omien karitsoiden imeä, mutta hoitaa omat karitsat hyvin. Maitoa tulee runsaasti, eikä

tuttupulloa tarvita. Villan jalostukseen ei Tölmän tilalla ole panostettu. Tavoitteena on lähinnä helppo kerittävyys.

Tärkeimmät ominaisuudet pässivalinnassa:

1. **Lihaksikkuus**. Lihasmitat voidaan mitata, mutta muut asiat ovat vaikeampia arvioida. Hyvän mallinen ja lihaksikas on tavoitteena. Pässin ostoon kannattaa panostaa, koska se vaikuttaa koko katraaseen.

2. **Helppo käsiteltävyys**.

3. ”**Tuotostietoja** pitää ehdottomasti olla, muutenhan ostaminen on ihan arpapeliä”, Raimo toteaa.

”Lähde rohkeasti katsomaan oman katraasi eläinainesta. Etsi heikkoudet ja vahvuudet ja mieti mitä ominaisuuksia sinä haluat omassa katraassasi jalostaa paremmaksi.”

Jalostuksen hyviä apuvälineitä/ mittareita ovat:

- vaaka
- uä-mittaus ja elävä-europ
- indeksit

Raimon resepti eläinaineksen kehittämiseen:

1. Hyvät emot
2. Huippu pässit
3. Karitsoiden punnitus ja mittaus

Muita vinkkejä

Suomenlammas on ruokittava erityisen hyvin. Astutusruokinnassa pitää olla ”pihi”. Huono syyslaidun on paras, ettei tulisi liikaa karitsoita. Tiineysaikana taas annetaan reilusti rehua, koska emon kunto on suorassa yhteydessä karitsan kuntoon. Erittäin tärkeää on myös jakaa uuhet ryhmiin kuntoluokituksen mukaan jo tiineyden aikana. Emot on tunnettava hyvin, eli on oltava käsitys emolinjoista, koska emo-ominaisuudet periytyvät.

Eläinvalinnan onnistumisen tulokset selviävät vasta kun jälkeläisiä syntyy. Nuorta pässiä ei kannata hylätä heti ensimmäisen astutuksen jälkeen. Huomioitavia asioita ovat muun muassa emot, vuosittainen vaihtelu rehuissa, emojen hoito ja ruokinta. Jalostukseen käytetty aika tulee rahana takaisin. Uuhikaritsamyynnistä on mahdollisuus saada lisätuloja ja paremmalla eläinaineksella saadaan parempi taloudellinen tulos.

Jalostuksen ei tarvitse olla työlästä. Parhaita eläimiä voi löytää muun työn ohessa. Kun katselee eläimiä, näkemys kehittyy.

Nyt on paras aika huoltaa
keritsinkone

Koneen huolto 24 €
Terien teroitus 12 €/pari

TEROITUSPALVELU HAKKARAINEN

Ravioskorventie 173, 19700 Sysmä
Puh. 050 574 4634 ja 03 717 9977

Jalostusvalintaa terveystietämykseltä - käytännön valinnat

Tilan oma kirjanpito mitatuista ja havainnoiduista asioista, tuotosseurantatiedot, ja muiden lampureiden kokemukset pössilijöistä antavat hyviä eväitä käytännön eläinvalintaan tiloilla.

Tavoite on, että valinnan myötä tuleva sukupolvi on aina vanhempiaan parempi. Koska kyseessä ovat elävät eläimet, asia ei aina kuitenkaan ole näin yksinkertainen. Joskus vanhempien perimä tuottaa jalostajalle pettymyksen, joskus taas perimässä tapahtuneet mutaatiot saattavat saada aikaan jopa elinkelvottomia yksilöitä.

Vaikka jalostuksen eteneminen ei aina ole suoraviivaista ja nopeaa, se kannattaa. Esimerkiksi lihaksen kasvukyky on melko voimakkaasti periytyvä ominaisuus. Tilalle jätettävien eläinten luonnetta ja emo-ominaisuutta kannattaa myös jalostaa: katra on helppohoitoisempi ja hyvien emojen karitsat todennäköisemmin pärjäävät ja kasvavat hyvin jo ennen vieroitusta. On myös hyvä nähdä ja käsin koetella mahdollisimman paljon erilaisia lampaita. Näin oppii näkemään ja tuntemaan terveen ja kestävä lampaan rakenteen. Terve ja kestävä rakenne tulee olla aina jalostuksen pohjana: sopusuhteiset eläimet tuottavat jälkeläisiä enemmän ja useampana tuotoskautena. Terverakenteiset eläimet ovat myös eettisen tuotannon kulmakivi.

En ole löytänyt tutkimusta, jossa paneuduttaisiin suomalaisten lampaiden jalostukseen vastaan tullessiin terveystietämyksiin. Niinpä tyydyn omasta kokemuksesta kertomaan, mitkä rakenteelliset tai terveydelliset seikat eniten tulevat vastaan katraissa ja joihin jalostuksella voi vaikuttaa.

Ala- tai yläpurentaa esiintyy kaikissa roduissa melko yleisesti. Se pitää karsia katraasta ja olla tarkkana, ettei osta ylä- tai alapurentaista pössiä. Purenta vaikuttaa rehun käyttöön ja eläimen tuotantoikään.

Alaluomen sisäänpäin kääntyminen on kohtalaisen yleistä. Kannattaa harkita isäpässin käyttöä uudelleen. Vaiva aiheuttaa kipua karitsalle ja lisätyötä lampurille.

Suoria kintereitä esiintyi aiemmin enemmän texel-rodulla. Nyt jalostajien ansiosta esiintyvyys on laskenut. Tämä rakennevirhe aiheuttaa pahoja jalka- ja selkävaivoja, ja varsinkin astujapässit saattavat lopettaa työnsä nuorena. Suorakintereisiä isäpässejä ei saa käyttää.

Emättimen esiintyntyminen on melko yleinen vaiva. Se aiheuttaa eläimelle kipua ja laskee hyvinvointia sekä aiheuttaa lampurille lisätyötä. Epäillään, että perimällä saattaa olla vaikutus esiintyvyyteen. Suositus: kyseessä olevasta isä-emä yhdistelmästä ei jätetä tyttäriä. Samat seikat pätevät kohdunkaulan avautumattomuuteen.

Melko yleistä on, että jalka-asennot eivät ole kuten toivotaan: suorat edestä, takaa ja sivulta. Huono asento rasittaa jalan niveliä ja voi tiineellä tai astuvalla eläimellä aiheuttaa kipua ja yleiskunnon laskua. Pahimmillan eläin ei enää halua seistä tai kävellä. Kannattaa valita pitoon voimakas- ja suorajalkaisia yksilöitä, joilla on myös suora vuohinen.

Uhissa kannattaa etsiä sopusuhteisia, mutta syvärunkoisia yksilöitä. Syvään runkoon mahtuu tiineenä paremmin sekä pössit että iso määrä sikiöitä.

Varsinkin ruotsalaiset texel-kasvattajat korostavat sopusuhteista päätä. Heidän kokemuksensa mukaan liian iso- ja pyöreäpäinen karitsa tarvitsee usein apua syntyessään.

Epämuodostumia lampaille syntyy kohtalaisen harvoin. Sukusiitoskin näkyy selvästi ensin eläimen koon pienentymisenä. Epämuodostumista useimmin olen törmännyt kuitistuneisiin etujalan jänteisiin ja muutamaan tapaukseen, jossa karitsalta puuttui peräaukko. Tällöinkin suosituksena on, että ko. isä-emälinjaa ei enää yhdistettäisi.

Jalostustyö on vaikeaa, haastavaa, mielenkiintoista, mutta joskus myös erittäin palkitsevaa. Tuotosseurantatietojen lisäksi kannattaa tehdä myös omia havaintoja, muistiinpanoja ja luottaa myös niihin! Silmä hyvälle eläinainekselle kehittyi muissa lampoloissa vieraillessa, retkille kannattaa siis osallistua!

”Vaikka jalostuksen eteneminen ei aina ole suoraviivaista ja nopeaa, se kannattaa.”

Ruokintasuunnittelu on melkein taidetta

Lammastilan ruokinnasuunnittelu on haastavaa. Rehut ja olosuhteet vaihtelevat. Lisäksi rotujen eri ominaisuudet tuovat myös oman lisänsä ruokinnan suunnitteluun. Hyvin tehty suunnitelma on kuitenkin tärkeä pohja ruokinnan onnistumiselle. Rehunkulutuksen sekä eläimen kasvun ja laatumittareiden seuraaminen antavat eväät sopivan ruokinnan löytämiseen.

Milla Alanco
Kotieläinasiantuntija, lammas
ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Tärkeintä lampaan ruokinnassa on tuotosvaiheen huomioiminen. Hyvin suunniteltu vuosikierto eläinten ryhmittelyineen ja kohtuullisin poikimisryhmin helpottaa ruokinnan suunnittelua ja säästää rehukustannuksia.

Panosta säilörehun laatuun

Korsirehut ovat märehitjän tärkein perusrehu. Korsirehuina käytetään muun muassa säilörehua, kuivaheinää, kokoviljasäilörehua ja olkea. Yleisimmin käytetään esikuiivattua säilörehua. Erityisesti säilörehun laatuun tulee kiinnittää huomiota. Laatu mitataan säilönnällisellä ja ruokinnallisella laadulla.

Säilönnällinen laatu kuvaa kuinka hyvin rehu on säilynyt, ja onko siinä esimerkiksi homeita.

Ruokinnallinen laatu puolestaan kuvaa kuinka ravitsevaa rehu on. Pilaantuneet rehut lisäävät tuotantosairauksia. Esimerkiksi listeria on varsin

yleistä lampailla. Pyöröpaalirehussa on huolehdittava, että muovit pysyvät ehjinä. Erilaiset säilöntäaineet parantavat rehun säilyvyyttä, joten niiden käyttö on suositeltavaa.

Korsirehun laatu vaikuttaa väkirehutarpeeseen

Ruokinnallisen laadun mittareita on useita. D-arvo kuvaa rehun sulavuutta, eli sen arvosta riippuu suoraan miten paljon märehittäjä voi saada kyseisestä rehusta energiaa. D-arvotavoite on 68-70.

Ry/kg ka kertoo rehun energiasällön; rehuyksikköjä kilossa kuivaainetta. Mitä suurempi luku, sitä parempi on rehun energiasäilytys. OIV (ohutsuolessa imeytyvä valkuainen) mittaa ohutsuolessa imeytyvien aminohappojen määrää, ja kuvaa valkuaisarvoa; tavoite on 80-85.

Myös kivennäispitoisuus voi vaihdella paljon, esimerkiksi apilapitoisessa säilörehussa kalsiumin

pitoisuus on yleensä korkea. Luomutuotannossa tulee lisäksi huolehtia varsinkin seleenin saannista. Parhaat säilörehut kannattaa säästää karitsoille uuhille ja kasvatettaville karitsoille.

Mitä isompi eläinmäärä on, sitä tärkeämpää on miettiä miten korsirehujen jako saadaan tehtyä helposti. Jos päivittäin tehtävä perusruokintatyö on raskasta, ei jää intoa tehdä muita töitä, kuten punnituksia.

Lisätietoa säilörehun laadusta löytyy esimerkiksi MTT:n verkkosivuilta: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/Artturi>

Valkuaislisä tärkeä korkeassa tuotoksessa

Väkirehua annetaan tiineyden loppuvaiheessa ja imetysaikana sekä kasvaville karitsoille. Karitsoiden vieroitus kannattaa tehdä kohtuullisen aikaisin. Rehunhyötysuhde on parempi suoraan karitsalle annettuna, kuin uuhien kautta.

Karitsoiden pitää olla vieroitettaessa kuitenkin rehuihin totutettuja. Eli kun "karitsabaarissa" rehu maistuu hyvin ja elopaino on noin 15-20 kiloa.

Mikäli väkirehuannokset nousevat isoiksi (yli puoli kiloa vuorokaudessa), on syytä jakaa ne useampaan

kertaan päivässä. Suuret väkirehuannokset saavat pötsin happamaksi, mikä myös aiheuttaa eläimelle ongelmia. Pötsimikrobit toimivat pH alueella 5,5-7. Mitä lähempänä neutraalia (pH 7) pötsin happamuus on, sitä tehokkaammin mikrobit hajottavat kuitua ja muodostavat valkuaisaineita eläimen käyttöön.

Ruokinnanmuutokset on syytä

tehdä hitaasti. Liian nopeat muutokset saavat eläimen mahan sekaisin.

Proteiinin puute on usein karitsan kasvua rajoittava tekijä. Valkuainen eli proteiini on tärkeä eläimen kasvatuksessa. Proteiinia runsaasti sisältäviä rehuja ovat muun muassa rypsi, soija ja herne. Teollisissa rehuissa proteiinin taso vaihtelee, korkeimmillaan se on tiivisterehuissa ja

KÄÄNNÄ

Ruokintaesimerkki uuhelle kg/pvä

Tuotosvaihe	esikuivattu säilörehu kg	vilja kg	valkuaisrehu kg	kivennäinen g
astutus	4-6	0,2		10
joutilas	4-6			10
tunnutus 1.	4-6	0,2		15
tunnutus 2.	4-6	0,5	0,050	20
imetys 1 karitsaa	4-6	1	0,100	20
imetys 2 karitsaa	4-6	1,2	0,150	25
imetys 3-4 karitsaa	4-6	1,5	0,200	30

Karitsanruokinta esimerkki:

karitsan ikä	määrä g/pvä	seos
2 viikkoa	50	karitsarehu+kiv
3-4 viikkoa	100-150	karitsarehu+kaura+kiv
5-6 viikkoa	200-300	karitsarehu+valkuaisrehu+kaura+kiv
7-8 viikkoa	400-500	karitsarehu+valkuaisrehu+kaura+kiv
vieroitus		jonka jälkeen jatketaan edellisellä päiväannoksella kaikille ryhmille annetaan lisäksi heinää tai esikuivattua säilörehua sekä vettä vapaasti

Hyvälaatuinen laidun on parasta, mitä lampaalle voi kesäksi tarjota.

matalin täysrehuissa. Valkuaisen määrää ilmoitetaan tuoteselosteessa ohut-suolessa imeytyvänä valkuaisena (OIV) ja raakavalkuaisena (RV).

Tuotosuuhilla proteiinin puute näkyy laihtumisena. Tuotosuuhille proteiinilisiä on sitä tärkeämpi, mitä useampi karitsa uuhella on imetettävänä. Imetysaikana puutos vähentää maidontuotantoa, joten karitsat kasvavat huonosti. Kun karitsan kasvu heikkenee heti alkukasvatuksessa, menetystä on vaikea myöhemmin saada kiinni.

Ruokinnan kompastuskiviä

Erilaisiin ruokintahäiriöihin reagointi on tärkeää. Esimerkiksi ripuli kertoo, että ruokinnassa on jotain pielessä. Rehuhygieniä eli rehujen huolellinen varastointi, haittaeläinten torjunta ja ruokintahäkkien päivittäinen puhdistus vähentää eläinten sairastumisriskiä.

Ruokinnassa on aina oltava riittävästi paikkoja. Myös syöntiasennon olisi syytä olla hyvä. Varsinkin lopputiineydessä, kun sikiöt painavat

uuhien sisällä, voi huonosta syöntiasennosta aiheutua ongelmia.

Yksi tärkeimpiä asioita on huolehtia eläinten riittävästä vedensaannista. Veden puute alentaa kuiva-aineensyöntiä, mikä taas vähentää energian saantia. Veden ja suolan saanti mahdollistaa neste- ja suolatasapainon säätelyn. Vedenpuute heikentää uuhella maitotuotosta ja karitsalla päiväkasvua.

Laidun maistuu

Kesällä laidun on parasta mitä lamppaalle voi tarjota. Varsinkin uuhille laidunnus on erittäin hyvää liikunnan ja peruskunnan kannalta. Laitumella tulee olla riittävästi syömistä, ruohon riittävyttä on varsinkin loppukesästä seurattava huolella.

Loppukesästä ja alkusyksystä voi laitumelle antaa lisäruokaa. Uuhille riittävät yleensä heinä- tai säilörehupaalit tuotostavaiheesta riippuen. Karitsaille annetaan kasvutavoitteen mukaan väkirehua laitumelle. Kivennäinen, suola ja vesihuolto on järjestettävä hyvin kaikille eläinryhmille.

Suurin ongelma ovat liian pienet karitsat laitumella. Pienillä (alle 2kk) karitsilla ripulit ovat hyvin yleisiä laitumella. Voimakas kokkidiosiripuli tulee helposti, kun karitsat juovat likaista vettä vesilammikoista. Muutoinkin sisäloiset voivat vaivata, varsinkin laitumilla joita käytetään vuosittain.

Ripulia voi pyrkiä välttämään karitsoittamalla uuhet riittävän aikaisin keväällä, jolloin karitsat ovat sopivan kokoisia laitumelle, sekä madottamalla uuhet 2 viikkoa ennen laitumelle laskua eläinlääkärin ohjeiden mukaan. Myös laidunruohon totutus on syytä tehdä asteittain.

Analyysien ja ruokintasuunnitelman teon jälkeen hienosäätöä ruokinnassa tehdään eläinten kuntoluokkaa ja kasvua seuraamalla. Ruokinnan onnistumisesta iloitaan, kun eläimet voivat hyvin ja tuottavat hyvälaatuisia tuotteita.

Kotimaista Startti Maito Instant -maitojuomaa karitsan on turvallista imeä

Toimii hienosti:

- kotimaisesta maidosta valmistettu
- liukenee nopeasti - instantoitu
- hyvä saatavuus kautta maan

Automaattijuottoon
Startti Auto
Tarkka annostelu
Hyvä juoksevuus
Erinomainen puhtaus

Käyttö:

Sekoita 1 dl Startti-jauhetta 2 desilitraan +40 asteista vettä ja käytä tarpeen mukaan, esimerkiksi:

Karitsan ikä vrk	Kerta-annos dl juomaa	juottokertoja päivässä
1	0,5-1,0	5-6
2-7	1,0-2,0	4-5
8-14	3,0-4,0	3-4
15-28	4,0-6,0	3
29-42	5,0-6,0	2

Hyvä saatavuus:

Startti Maito Instant -maitojuomaa on saatavana lampaan kasvattajille meijereiden myymälöistä, K-Maatalouskaupoista sekä Agrimarketeista Suvi Maitojuoma -nimellä.

Startti

Hyvä Startti vahvaan kasvuun.

Kotieläintilojen yhteistyökumppani

SmartFarm

AVAINTUOTTEET LAMMAS & VUOHITILOILLE

SUPERSHEAR ECO 370KW keritsin

- Kevyt ja vaivattomasti käsiteltävä ammattilaistason kone
- Orion keritsinkahva, mahdollisuus käyttää kaikkia Supershear -sarjan teriä

HL AD LIB Juottoautomaatti helpottamaan karitsoiden hoitoa!

- Kestävä teräksinen rakenne
- 50 kg jauhesäiliö
- Teräksinen lämmitetty sekoitussäiliö takaamaan aina lämpimän juoman saannin
- Lisävarusteet: neste-/jauheannostelijat, automaattinen pesu

SmartFarm Suomi
Jalasjärvi
www.smartfarm.fi,
info@smartfarm.fi
puh. 040-180 9492

SmartFarm toimii Italialaisen Milkline Srl:n maahantuojana ja jälleenmyyjänä Suomessa. Milkline on valmistanut ja toimittanut yli 30 vuoden ajan laitteita ja tarvikkeita kotieläintiloille.

Lue lisää www.milkline.com

Vanhat metsälaitumet ovat niukkakasvuisia alueita, joilla eläintiheys ei voi olla suuri. Toisaalta alkuraivauksessa suurempi eläintiheys saa aikaan avartumista, mikä edistää aluskasvillisuuden kasvua. Niukkakasvuisilla alueilla tulee pitää riittävästi välivuosia.

Pusikoitumisen luonnollinen vihollinen

Raivaussaha ja mies ovat hyvä tapa avartaa maisemaa ja vähentää pusikkoa. Menetelmän ongelma on, että vaikutus on melko lyhytaikainen ja vaatii paikoin useamman käsittelyn. Pusikoitumisongelma ja mainitun menetelmän tehottomuus vaikuttivat siihen, että meille tuli lampaita.

Tiina Harrinkari
Lampuri, Hämeenkyrö

Lampaiden vaikutus pusikoituneisiin alueisiin on selkeästi tehokkaampi ja pysyvämpi kuin raivauksen. Lisäksi lammas prosessoituhottavan kasvimateriaalin kätävään, luonnonmukaiseen ja biologisesti hajoavaan rakeeseen.

Alunperin lampaiden tarkoitus oli hoitaa omien nurkkien siisteys.

Asia on hoidettu siten, että kaikilta peltolaitumilta on pääsy johonkin helposti pensastuvaan alueeseen. Alueiden aitaukset on tehty lammaskasverkosta, joka on tuntunut helppohoitaisimmilta. Aitaukset on pyritty tekemään myös siten, että niitä ei tarvitse purkaa.

Meillä on lampaita myös maisemanhoitajina siivoamassa muiden nurkkia pensaista. Pääsääntöisesti maisemanhoitoalueet on myös aidattu verkolla, mutta joitakin alueita on ollut myös sähköaidoissa. Sähköaidoissa on käytetty kolmea nauhaa, joista alin on ollut noin 15 sentin korkeudella ja ylin noin 80 sentissä.

Eläintiheyden säätäminen

Omilla alueilla eläintiheyden muuttaminen tarpeen mukaan on helppoa. Jos lampaat ovat vuokrattuina maisemanhoitajina muiden omistamilla alueilla, eläintiheyden muuttaminen

on aina pienen neuvonpidon takana. Tämä siitäkin huolimatta, että sopimukseen olisi kirjattu alin ja ylin eläinmäärä sekä toteamus siitä, että määrää mukautetaan laitumen kunnon mukaan.

Jokainen mahdollinen maisemanhoitoalue pitää nähdä ja pohtia, mikä sille on alin mahdollinen eläinmäärä. Jos se on alle kaksi, en ole kiinnostunut alueesta. Lammas on vaatimaton, mutta ei välttämättä niin vaatimaton, mitä joidenkin alueiden kasvukyky ja koko yhdistelmänä ovat.

Eläinmäärään vaikuttaa toki myös laidunnusaika: joissakin kohteissa selkeä hetkellinen ylilaidunnus on paras tapa toimia. Joissakin taas pieni paine ja pitkä kesto tuottavat parhaan tuloksen.

Hetkellisellä ylilaidunnuksella tarkoitan, että laidun on syöty noin kahdessa viikossa. Ylilaidunnuksen jälkeen alue saa levätä vuoden tai

Nämä kaksi kuvaa ovat saman alueen eri kohtia. Alkuhoito tehtiin moottorisahalla, tuloksena iso läjä polttopuuta. Risut poltettiin. Laidunpaineen pitää olla pieni: alkukesästä peltolaitumen nurkka on tärkein, keskikesällä ja alkusyksystä ranta-alueen merkitys korostuu.

kaksi, minkä jälkeen sinne sijoitetaan pieni määrä eläimiä pitkäksi ajaksi (3–5 kk). Ylilaidunnuksen kannalta paras ajankohta on juhannuksen tienoo, jolloin kasvien kasvu on kii-vaimmillaan.

Pitkäkestoisessa laidunnuksessa lisäruokinta tulee loppupuolella tarpeelliseksi. Lisäruokinnan järjestäminen on tapauskohtaista, ja riippuu paikasta. Voimakkaasti pensoituneilla alueilla paras vaikutus on saatu, kun alueella on laidunnettu vanhempia eläimiä ja niille on annettu hiukan väkirehua.

Pysyvien laidunten ongelma

Maisemanhoitokohteet ovat yleensä pysyviä laitumia: ne ovat vuodesta toiseen samalla paikalla. Tämä lisää loispainetta, joka korostuu, jos alueelle sijoitetaan karitsoita. Neitseellisenä pidän paikkaa, jossa ei ole laidunnettu 10 vuoteen. Tällaisilla alueilla karitsoiden kasvu on ollut hyvä, eikä kesän mittaan ole esiintynyt selkeitä loistartuntoja.

Useamman vuoden laidunnetuilla alueilla pohdintaan tulee aina, minkälaisia eläimiä sinne on viisasta

sijoittaa. Olemme päätyneet vaihtelemaan vanhempia eläimiä ja karitsoita, ja pääsääntöisesti välttämään yhteislaidunnusta.

Pysyvien luonnonlaitumien kohdalla pitää myös pohtia ravinteiden kulkua. Eläinten mukana maasta poistuu ravinteita ja maaperä köyhtyy, mikä heikentää alueen kasvukykyä.

Vaiikutukset kasvillisuuteen

Suurimmassa osassa paikoista maisemanhoidon tarkoitus on vähentää pensastumista ja parantaa luonnonvaraisten kasvien olosuhteita.

Monessa kohteessa alueen parannus vaatii ensin paikoin voimakastakin päälipuuston poistoa ja harvennusta, mikä ei aina saa ymmärrystä.

Toinen seikka, mikä pitää muistaa mainita on, että lampaat saattavat järsiä puiden runkoja. Se saattaa johtaa puiden kuivumiseen pystyyn.

Maisemanhoito on palvelua

Maisemanhoito on meillä palvelu, josta perimme korvauksen. Hyvänä lähtökohtana ja keskustelun avaajana hinnoittelusta on meillä toiminut Laidunpankissa näkyvä informaatio laidunnuksen kustannuksista. Korvaus muodostuu sen sisältämän tiedon, hoitoon tulevan paikan ja maisemanhoitoa tarvitsevien henkilöiden summana.

Minulla on hoitoon liittyen joitakin periaatteita. Omia eläimiäni, jotka vain vuokraan, en anna mui-

den kuljettaa. Kaikki alueet, joihin vuokraan eläimet, ovat myös minun pitopaikkojani. Ja kaikki alueet, jonne vien eläimiä maisemanhoitajaksi, rekisteröidään.

Toinen näkökulma, mitä maisemanhoidossa pitää pohtia on riski: lampaat ovat meillä tuotantoeläimiä. Menojen lisäksi pitäisi olla tuloja. Jos lammas ei ole omassa valvonnassa, mikä on riski, että se loukkaantuu tai kuolee toisen hoteissa? Kysymyksen asettelu johtaa pohdintaan siitä, kuka valvoo eläimiä päivittäin? Jos minä valvon, mitä lisätyö maksaa. Jos alueen omistaja valvoo, mikä on riski?

Lampaat voi toki myös myydä maisemanhoitajiksi, mutta ostajan pitää olla rekisteröitynyt lampaanpitäjäksi. Kesälampaiden pitäjiä täytyy yleensä myös olla valmis neuvomaan ja auttamaan esimerkiksi lomakkeiden täyttämässä, ilmoitusten tekemisessä ja jopa päivittäisessä eläinten hoidossa.

Kesälampaiden myymisessä tärkeintä on huolehtia siitä, että sen jatkosijoitus kesän jälkeen on pohdittu. Jos eläintä ei voi pitää talven yli, se pitää toimittaa teurastettavaksi asialliseen teurastamoon hyvissä ajoin – ei sitten joskus, kun lumi on maassa.

Kaikkein tärkeintä on, oli eläin myyty tai vuokrattu, huolehtia siitä, että lammasta ei jätetä heitteille. Eläimen hoitoon pitää olla sitoutunut. Huonoa tai vajavaista hoitoa ei saa olla.

Lampaat kesäksi uusiin maisemiin

Kaipaavtko lampaat uusia laitumia? Laidunpankki-nettipalvelu on työkalu, jonka avulla voi löytää lisälaidunta ja tarjota eläimiä maisemalaiduntajiksi. Tavoitteena on lisätä sopimuksellista yhteistyötä, joka hyödyttää molempia osapuolia. Luonnonlaitumet tarjoavat edullista rehua, ja laidunnus on samalla erinomaista ympäristön hoitoa.

Riikka Söyrinki

maisemanhoidon neuvoja
ProAgria Pirkanmaa
Maa- ja kotitalousnaiset

Laidunpankin sivuille on koottu tietoa maisemalaidunnuksesta. Yhteistyön tueksi on laadittu laiduntamis-sopimusmalli, jossa huomioidaan osapuolten työnjaot ja vastuut. Sivustolta löydät tietoa myös käytännön toteutuksesta ja erityisympäristötuista.

Palvelun käyttö on maksutonta vuoden 2010 ajan. Hakupalvelun kautta voi etsiä laidunalueita maakunnittain ja paikkakunnittain. Tarjolla on noin 40 kohdetta eri puolilta maata. Esimerkiksi Museovirasto on jättänyt useita ilmoituksia pankkiin, ja on huolestunut lampaiden vähäisestä tarjonnasta.

Käy tutustumassa laidunnuksen mahdollisuuksiin ja tarjontaan osoitteessa www.laidunpankki.fi. Nyt kannattaa jättää myös oma ilmoitus, jos etsit lisälaidunta tai voisit tarjota laidunnuspalvelua.

Laidunpankkia kehitetään Härkää sarvista (HÄÄVI) -hankkeella. Pää-tavoite on arvokkaiden kohteiden laidunnuksen järjestäminen. Häävi toimii Pirkanmaan, Etelä-Savon, Keski-Suomen ja Pohjanmaan alueella ja sitä rahoittaa Manner-Suomen maa-

Kuva: Tiina Harrinkari

seudun kehittämissuunnitelman alueellisten ELY-keskusten kautta.

Rahoitusta erityisympäristötuista

Ympäristötukeen sitoutunut viljelijä tai rekisteröity yhdistys voi hakea tukea perinnebiotooppien hoitoon tai luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseen omille tai vuokraamilleen alueille.

Sopimusta varten laaditaan hoitosuunnitelma, joka sisältää muun muassa kustannusarvion ja suunnitelmaportin. Tuki maksetaan hyväksytyyn kustannusarvion perusteella. Tuettavia kustannuksia ovat esimerkiksi aitausten materiaali- ja työkulut, rai-vauskustannukset sekä eläinten kuljetus ja valvonta. Useimmiten suurin kuluera muodostuu viljelijän omasta työpanoksesta.

Karitsoille tarkoitettujen maisemanhoitoalueiden pitää olla hyväkasvuisia, muuten karitsoiden kasvu jää heikoksi.

Maatalouden erityisympäristö-tuet luonnon ja maiseman hoitoon

Perinnebiotooppien hoito sekä Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, haku 30.4. mennessä,

- hakuoppaat ja -lomakkeet osoitteesta www.mavi.fi
- sopimukset tehdään 5 tai 10 vuodeksi kerrallaan
- enimmäistuki 450 euroa/ha/vuosi
- veloitteena hoitopäiväkirjan laatiminen

ESA ANTTAS

Keritsemiskoneiden huolto
Terien teroitus
Puh./fax (05) 366 4329
gsm 040-524 9629
Lyöttiläntie 449
47540 LYÖTTILÄ

Säilörehun laatuun kannattaa panostaa

Nurmirehun säilönnän tavoitteena on maittävä, sulava ja laadukas rehu mahdollisimman pienin säilöntätappioin. Onnistuminen vaatii koko säilöntäprosessin hallintaa alkaen niitosta ja korjuusta ja päätyn rehun tiivistämiseen, peittämiseen sekä kuljettamiseen eläinten eteen ruokintapöydälle

Riitta Sormunen-Cristian

Erikoistutkija

MTT Kotieläintuotannon tutkimus

Rehun laatua arvioidaan rehuarvon, säilönnällisen ja mikrobiologisen laadun sekä rehun hajun, maun ja puhtauden perusteella. Äärimmäisessä tapauksessa säilöntä voi epäonnistua jopa niin, ettei rehun käyttö eläinten ruokinnassa ole edes suotavaa. Huonolaatuinen säilörehu on terveystarve myös hoitajalle. Moitteeton säilörehu on onnistuneen sisäruokintakauden perusta.

Säilönnän perustekijät: happamuus ja hapettomuus

Suomen maantieteellisen sijainnin takia suuri osa eläinten rehuista on varastoitava talvea varten. Säilörehun valmistuksessa rehua pyritään käsit-

telemään niin, että se säilyy pilaantumatta ja että se säilyttää rehuarvonsa mahdollisimman hyvänä.

Säilöntä perustuu rehun happamuuteen, eli alhaiseen pH:n ja hapettomuuteen. Happamuus ja hapettomuus estävät rehua pilaavien, ilman happea (anaerobinen) ja hapen kanssa (aerobinen) kasvavien mikrobien toiminnan ja virheikäymisen. Muura-haishappoa sisältävät säilöntäaineet rajoittavat luontaista käymistä, lisäävät suoraan happamuutta ja estävät haitallisten mikrobien kasvua.

Biologiset säilöntäaineet (maitohappobakteerit, entsyymit) puolestaan lisäävät happamuutta edistämällä maitohappokäymistä. Lampaat voivat turvallisesti syödä kaikilla maassamme sallituilla säilöntäaineilla valmistettuja rehuja. Rehu voidaan säilöä myös ilman säilöntäainetta, jolloin puhutaan painorehusta. Happamuuden lasku ja säilyminen perustuvat silloin ruohossa luontaisesti esiintyvien maitohappobakteerien toimintaan.

Lammas herkkä huonolle laadulle

Nurmisäilörehut jaotellaan tuoresäilörehuun (kuiva-ainetta noin 20 %), esikuivattuun (kuiva-ainetta 30–40 %)

ja pitkälle esikuivattuun rehuun eli säilöheinään (kuiva-ainetta 40–80 %).

Heinän teon tavoin säilöheinän valmistus voi vaatia pitkiä esikui-vatusaikoja, joihin liittyy sää- ja laaturiskejä. Kuivattavan raaka-aineen pöyhminen nopeuttaa kuivumista, mutta samalla voi myös huonontaa säilörehun laatua esimerkiksi maasta tulevien epäpuhtauksien takia.

Yksi haitallisista mullan mukana tulevista maabakteereista on *Listeria*, joka saattaa aiheuttaa tuntuvia tuotannon menetyksiä etenkin lampaille. Bakteerin aiheuttama sairaus, listerioosi, voi lisätä muun muassa mahoutta, luomista ja kuolleisuutta. Listerioosin puhkeamiseen ei vaiku-

KÄÄNNÄ

Pula luomuvalkuaisesta?

Luomuhärkypavun sopimustuotantoa 360 €/t

Anssi ja Pia Parikka, Heinola
 puh. 0400 929 479
 anssi.pariikka@gmail.com

ta yksinomaan listerian saastuttama rehu, vaan myös ympäristö- ja hoitokijät.

Lampailla säilöheinän tuotanto-vaikutusta ei toistaiseksi ole tutkittu, mutta on oletettavaa, että korkean kuiva-ainepitoisuuden vuoksi säilöheinän kuiva-aineen syönti on tuoreen säilörehun syöntiä parempi. Täten myös tuotanto on parempi.

Älä säästä väärässä kohdassa, käytä säilöntäainetta

Säilöntäaine valitaan rehun tavoiteltavan kuiva-ainepitoisuuden mukaan. Happopohjainen aine on varmin ja huonoissa oloissa ainoa vaihtoehto. Märät rehut kannattaa aina säilöä happopohjaisilla säilöntäaineilla. Säilöntäaineiden käyttö ja mahdollisimman alhainen pH ovat tarpeen myös esikuivatussa rehussa.

Biologiset säilöntäaineet soveltuvat esikuivatujen rehujen säilöntään. Biologisiin säilöntäaineisiin perustavassa säilönnässä rehun lämpenemisen riski tekovaiheessa on suurempi kuin happoja käytettäessä. Mitä kuivempaa ja mitä pitempää rehu on, sitä helpommin ilmaa jää tekovaiheessa rehuun ja toisaalta pääsee takaisin rehuun. Biologisilla säilöntäaineilla valmistetut rehut ovat myös herkkiä jälkipilaantumisen, kun siilo avataan ja rehuun pääsee happea.

Voihappopitoinen rehu haisee pahalta

Säilönnän onnistumisesta voidaan käyttää erilaisia nimityksiä. Puhutaan säilönnällisestä laadusta, käymislaadusta tai hygieenisestä laadusta. Säilönnälliseen laatuun huomioidaan rehun yksittäiset tekijät, joita ovat muun muassa: happamuus (pH), sokeripitoisuus, ammoniakkipyyppi (kuvaa valkuaisen hajoamista) sekä haihtuvat rasvahapot, kuten etikka-, propioni- ja voihappo.

Kun käymisessä syntyy maitohappoa, energia- ja kuiva-ainetappiot ovat pienemmät kuin silloin, jos tuloksena on etikka- tai erityisesti voihappoa. Määrällisesti voihappoa on vähän, mutta se on hankalin. Voihapon esiintyminen rehussa tarkoittaa sitä, että rehuun on tullut maasta

Esikuivatun säilörehun teossa paljon etuja, mutta myös riskejä tuoreeseen verrattuna

- + Vähemmän vettä kuljetettavana
- + Korjuukoneiden tehokkaampi käyttö
- + Ei puristenestettä. Puristenesteen mukana tapahtuu ravintoainetappiota. Puristeneste on ympäristöhaitta, talteen otosta on huolehdittava
- + Rehun käymislaatu parempi ja virhekäymisen riski pienempi
- + Vähentää paalien määrää ja muovikustannusta
- Sääriski: ravintoainetappiot sitä suurempia, mitä pitempi kuivatus, D-arvo huononee
- Varisemistappioita
- Ilman poissaanti kuivasta rehusta voi olla vaikeaa; homeongelmat, jälkilämpeneminen ongelmia

Vinkkejä esikuivatun säilörehun tekoon

- Korjuuaika: ajoita korjuu käyttötarkoituksen mukaan siten, että D-arvo vastaa rehua syövien eläinten tarvetta, korjaa rehu D-arvon ollessa yli 68. Sulavuus määrää rehun energia-arvon.
- Sängin pituus: niitä 8–10 cm sänkeen. Edelliseltä kasvukaudelta peltoon jäänyt suojaviljan sänki, olkijätteet ja kuloheinä rehun joukkoon päästessään heikentävät rehun laatua.
- Raaka-aineen kuiva-ainepitoisuustavoite: riippuu säilöntätavasta ja käyttötarkoituksesta, laakasiiloon noin 25–30 %, pyöröpaaliin yli 35 %, esikuivauksen pitkittyminen huonoissa olosuhteissa huonontaa laatua ja sulavuutta.
- Säilöntäaine ja annostelu: käytä, levitä tasaisesti.
- Rehun likaantuminen: vältä karhojen päältä ajoa sekä multaa ja muita epäpuhtauksia, tee rehu puhtaana.
- Rehun huono tiivistyminen paalissa tai siilossa: ilmatiivys ehdotonta, peitä nopeasti.
- Muista vielä: synkronoi rehuntekokeitus pellolta siilolle, hallitse koneet, lisää tehokkuutta, kiirehdi viisaasti, vältä turhaa paalien siirtelyä, suojaa paalit linnuilta ja jyrсийöiltä, teetä rehuanalyysit raaka-aineesta ja valmiista rehusta.
- Paras kotikonsti säilörehun ruokintakelpoisuuden määrittämiseen on rehun aistinvarainen arviointi. Väri ja haju ovat hyviä laatumittareita. Arvioi säilörehun laatu rehun hajun ja värin perusteella ennen jokaista ruokintakertaa
- Ja lopuksi. Heitä lehti pöydälle, ota mukava asento ja mieti, olisiko sinunkin tilallasi mahdollista parantaa lampailla syötettävän säilörehun laatua. Jotain, ainakin jotain pientä kenties löytyy...

Lisää aiheesta mm.:

Jaakkola, S. ym. 2008. Säilöntäaine estää säilöheinän lämpenemistä. MaaseudunTiede 2: 6 (9.6.2008).

Saastamoinen ym. 2009. Hevosten Nurmirehut. Tutkimuksen loppuraportti 27.3.2009. 25 s.

Hevosten nurmirehut -seminaari 23.4.2009 Hevosopiston auditorio, Ypäjä. Suomen Nurmijhdistyksen julkaisu 26. 48 s.

esimerkiksi multaa.

Rehu, jossa on voihappoa, haisee pahalta ja haju tarttuu helposti vaatteisiin ja hiuksiin. Käymistuotteet ja etenkin virhekäyminen heikentävät syöntiä. Säilörehun laatu puutteet lisäävät kustannuksia muun rehustuksen määrän tai laadun muuttumisen myötä. Heikkolaatuinen säilörehu

vaatii rinnalleen enemmän ja parempaa väkirehua.

Säilörehun laatua on aina tarkasteltava myös rehua syövien eläinten kannalta. Säilönnällinen laatu ei kerro kaikkea ravitsemuksellisesta arvosta. Eläin syö sulavaa rehua enemmän kuin huonosti sulavaa.

Sokerista hyötyä lampaille

Dairy cows fed a high-sugar ration are happier, healthier and better producers, hehkuttaa brittiläinen maatalousalan lehti. Lehmien lisäksi myös lampaat tarvitsevat rehussaan tietyn määrän helposti sulavia hiilihydraatteja.

Riitta Sormunen-Cristian

Erikoistutkija

MTT Kotieläintuotannon tutkimus

Hiilihydraatteja ovat muun muassa sokeri ja tärkkelys. Sokeri parantaa rehuarvoa ja rehun maittavuutta. Lisäksi sillä on tärkeä merkitys rehun säilönnässä.

Sokeria syntyy fotosynteesin eli yhteyttämisen tuloksena ja määrä on suurimmillaan aurinkoisen päivän illalla. Yöllä pitoisuus laskee.

Kotoiset nurmiheinämme sisältävät huomattavasti vähemmän sokeria kuin esimerkiksi muualla yleisesti viljelty monivuotinen raiheinä. Normaalisti lannoitetussa timotei- ja nurminataruohossa sokeripitoisuus on tyypillisesti 8-10 prosenttia kuiva-aineessa, kun taas nurmipalkokasveissa sokeria on vastaavasti vain 4-8 prosenttia. Jos säilörehun raaka-aineessa, ruohossa, on liian vähän sokeria, epäonnistuneen käymisen riski on suuri.

Nopea kuivatus parantaa sokeripitoisuutta

Sateinen korjuuaika, samoin kuin korkea typpilannoitus pienentävät nurmiheinän sokeripitoisuutta. Kor-tisessa ruohossa sokeria saattaa olla enemmän kuin lehtevässä.

Kun ruoho katkaistaan, kasvisolut jatkavat sokerin kulutusta. Kuivumisen aikana sokeripitoisuus laskee 1-3 prosenttia. Mitä nopeammin kasvusto kuivuu, sitä suurempi määrä sokeria jää kasviin jäljelle. Kuivassa heinässä sokeria on yleensä lampaille riittävästi, mutta ei säilörehussa.

Kuva: Kaisa Varjoaho

Tärkeä säilönnän onnistumiselle

Säilörehun sokeripitoisuuteen vaikuttaa ruohon sokeripitoisuuden lisäksi ruohon lopullinen kuiva-ainepitoisuus sekä säilöntäaine.

Maitohappokäymistä rajoittavat säilöntäaineet (hapot) ylläpitävät sokeripitoisuutta ja käymistä edistävät aineet (ns. biologiset säilöntäaineet) vähentävät pitoisuutta.

Käymisprosessiin tarvitaan lähtö-aineeksi sokeria. Erityisesti biologisia säilöntäaineita käytettäessä rehun raaka-aineen sokeripitoisuus vaikuttaa merkittävästi säilörehun laatuun, koska pH:n lasku on pelkästään maitohapon tuotannon varassa. Maitohappobakteerit käyttävät sokeria maitohapon muodostamiseen.

Sokeria tarvitaan vähintään 5-15 prosenttia kuiva-aineessa (2,5-3,0 % tuoreessa), jotta käymisessä syntyvä maitohappo riittäisi laskemaan rehun

happamuuden tarpeeksi alas. Raaka-aineen pieni sokeripitoisuus on ollut yksi syy siihen, etteivät biologiset säilöntäaineet ole olleet riittävän luotettavia määrässä rehussa.

Hyvin pieni sokeripitoisuus säilörehussa osoittaa, että sokerit ovat kuluneet käymisprosessissa. Pieni sokeripitoisuus ei kuitenkaan aina merkitse huonoa laatua, mikäli kaikki muut kriteerit ovat kunnossa. Mitä kuivempaa säilöttävä ruoho on, sitä vähemmän tapahtuu käymistä ja sitä suurempi osuus sokerista jää rehuun. Sokeria on säilörehussa liian vähän, jos sen määrä kuiva-aineessa jää alle 5 prosentin.

Sokeri- tai tärkkelyslisä parantaa kasvua

Hyvälaatuisella säilörehulla karitsoille ei tule puutetta valkuaisesta vaan energiasta. Kun kotimaisessa säilörehututkimuksessa karitsoille annettiin lisäenergiaksi sokeria tai tärkkelystä 15 prosenttia päivittäisen rehuannoksen kuiva-ainemäärästä, karitsat kasvoivat selvästi paremmin kuin pelkällä säilörehulla.

Sokerillisällä karitsoiden kasvu oli parempi kuin tärkkelyslisällä. Kun energian saanti parani, se näkyi myös parempana villankasvuna. Ulkomaisen tutkimuksen mukaan iltapäivällä niitetty sinimailasheinä oli hiilihydraattien osalta sulavampaa ja maittoi karitsoille paremmin kuin aamupäivällä niitetty heinä. Ero näkyi myös karitsoiden kasvussa.

NAHKAJALOSTAMO M. SALONEN KY

- * Muokkaamme kaikenkarvaiset turkikset
- * Lampaan- ja naudantaljojen ym. turkisten myynti

Röppääntie 3, 50670 Mikkeli

puh. 010 387 3090

www.taljatukku.fi

nahkajalostamo_salonen@hotmail.com

Ruokintamenetelmän vaikea valinta

Kirjoittaessani odotamme investointitukipäätöstä tulevaan lampolaamme. Takana on kohta kolme vuotta aktiivista suunnittelua siitä, kuinka lammastaloutta oikein pitäisi pyörittää, jotta siitä saisi elannon.

Arja Seppälä

Lampurin vaimo ja tutkija
MTT Kotieläintuotannon tutkimus

Ruokintamenetelmän valinta on yksi lammastalouden keskeisimmistä päätöksistä, sillä se kytkeytyy rehuntuotantoon, työmenekkiin, tuotantotuloksiin, maksuvalmiuteen sekä käytettävissä olevaan pääomaan. Monitahoisuutensa vuoksi ruokintamenetelmän valinta on aina tilakohtainen asia. Käsitteiden asiaa nyt muutaman esimerkin valossa omakohtaisen pohdinnan tuloksena.

Maidontuotanto oli meille selvästi tutumpi tuotantosuunta kuin lammastalous. Niinpä ajatuksemme ensin oli, että seosrehuruokinta on menetelmä, jolla ruokimme lampaat. Tehokkuus, hyvät kasvutulokset ja pieni haaskaus olivat etuja mielessämme.

Lammastilan rehunkulutus erilaista kuin lypsykarjatilalla

Seosrehuruokinta sopii parhaiten tilalle, jossa nurmi korjataan tarkkuussilppurilla lähellä tilakeskusta olevilta pelloilta ja säilötään laaka-siiloon tai aumaan. Uuden lampurin on helpointa saavuttaa kaikki tuohon tarvittava, jos sattuu entuudestaan olemaan hallussa lypsykarjatilalla, ja haluaa vaihtaa lehmät lampaisiin. Lypsykarjalle mitoitettujen rehusäilöjen hyödyntämisessä pitää kuitenkin huomioida lammastilan erilainen rehunkulutus.

Lampaiden rehunkulutus vaihtelee tuotantovaiheen mukaan ja koska usein koko katras on samassa tuotannon vaiheessa, on vaihte-

lu rehunkulutuksessa erilaista kuin maidontuotannossa.

Ruokintasuosittelun perusteella laskettuna 30 kiloa päivässä lypsävä lehmä kuluttaa energiaa noin 8 kertaa enemmän kuin imettävä uuhi tai 16 kertaa enemmän kuin tiine uuhi. Uuhia pitäisi tämän perusteella olla 8-16 kertaa lehmien lukumäärä, jotta rehun päivittäinen kulutus vastaisi sitä, mitä se on lypsykarjalla. Tämä on syytä muistaa, jos lampaiden rehu säilötään lypsykarjalle mitoitettuun siiloon. Rehun menekki pitää olla riittävää, jottei avoin rehupinta ehdi pilaantua ennen syöttöä.

Pyöröpaalirehun laadun hallinta

Lammastiloilla säilörehu tehdään usein pyöröpaaleihin, joka pienen pakkausvuoksi sopii tilalle, jossa rehun päivittäinen menekki on pientä. Pyöröpaalauksessa muovi on merkittävä kustannus, ja tämän vuoksi mahdollisimman paljon rehua pitäisi saada sopimaan yhteen paaliin. Tavoitteeseen päästään parhaiten te-

kemällä pitkälle esikuivattua rehua ja isoja tiukkoja paaleja.

Seosrehun kannalta pitkälle esikuivattu rehu on ongelmallista, sillä kuiva rehu pyrkii herkemmin lajittumaan. Kuivan materiaalin riittävä tiivistäminen on myös hankalampaa ja korret saattavat rikkoa muovin herkemmin. Tämän seurauksena rehussa saattaa olla merkittäviä määriä pilaajamikrobeja ja rehu lämpenee herkemmin paalin avaamisen jälkeen.

Rehun lämpenemiseen liittyvät ongelmat korostuvat seosrehuruokinnassa, sillä seosrehun sekoituksen yhteydessä rehuun pääsee happea kauttaaltaan koko rehumassaan. Säilörehun lämpenemisherkkyyteen voidaan parhaiten vaikuttaa estämällä aerobisten eli happea tarvitsevien mikrobien kasvu säilönnän kaikissa vaiheissa.

Hyvät esikuivausolosuhteet, säilöntäaineen käyttö, tiiviit paalit, nopea käärintä, riittävästi muovia ja ehjät muovit syöttöhetken asti ovat keinoja hallita rehun lämpenemis-

herkkyyttä. Tehtäessä pitkälle esikuivattua rehua, säilöntäainetta valitessa kannattaa ottaa huomioon sen kyky estää jälkilämpenemistä.

Seosrehun hygieniahaasteet

Seosrehun laatuun vaikuttaa myös hygienia sekoituspaikalta ruokintapöydälle asti. Pystytäänkö pilaantuneet rehukohdat erottelemaan pois, jotta ne eivät joudu rehun sekaan?

Seosrehun ideana on, ettei eläin pysty erottelemaan rehusta eri komponentteja. Tällöin eläin joutuu syömään myös ne pilaantuneet rehukohdat, jotka rehuun sekoitettiin. Kaiken lisäksi pilaantuminen etenee seosrehussa, jolloin myös alun perin hyvälaatuiset komponentit alkavat pilaantua. Rehun lämmitessä ensiksi hajoavat helpoimmin sulavat ravintoaineet ja maittavuus voi heikentyä.

Seosrehuruokintaa suunnittelevan kannattaakin miettiä jo etukäteen miten rehun hygieeninen laatu turvataan erilaisissa tilanteissa. Miten

KÄÄNNÄ

EBENA

Suomen suosituin rehuvirna

varma ja satoisa

NATURCOM OY

92400 Ruukki, Puh. (08) 270 7200,
(02) 762 6200

www.naturcom.fi

toimitaan kesän lämpimillä ilmoilla, kun rehu vääjäämättä pilaantuu nopeammin kuin talvella?

Entäpä sateisena syksynä, kulkeutuuko rapaa traktorin renkaissa ruokintapöydälle tai joutuuko sitä rehun sekaan? Maa-aines rehussa saattaa aiheuttaa lampaille listerioosia. Entä säilörehun säilönnällinen laatu, eihän rehu ole jo valmiiksi sellaista, että se lämpenee nopeasti? Tällöin laadunhallinta seosrehun myötä vain hankaloituu.

Pääoma ja maksuvalmius ratkaisevassa roolissa

Seosrehuruokinnassa vaunun lisäksi tarvitaan tavallisesti kaksi traktoria sekä leveä ruokintapöytä tai visiiruokintapöydät rakennuksen sivulle. Kokonaisuutena kustannukset ovat melkoiset.

Meidän tapauksessamme maksuvalmiuslaskelma ei antanut mitään mahdollisuuksia seosrehuvaunun ostamiseen, joten ruokinta on hoidettava halvemmalla. ProAgrian Tuottopehtorin lammastalouden tuotantokustannuslaskelmassa konekustannus uuhta kohti on vain viisi euroa vuodessa. Totesimme, että Massey Ferguson vuosimallia -76 vei jo pääosan koneinvestointeihin käytettävissä olevasta summasta.

Onneksi traktorissa sentään on etukuormaaja.

Meillä lopullinen päätös lampolan ruokintatekniikasta on vielä tekemättä. Piirustuksissa on paalihäkkejä, joihin paalit siirretään kiskojen varassa.

Vanhat kasvihuoneen kaaret eivät kuitenkaan kestä kiskojen kiinnittämistä, joten kiskoille pitää pystyttää omat kannattimensa. Pohdimme edelleen sen mielekkyyttä. Näyttää jopa todennäköiseltä, että päädyimme siihen kaikkein tavallisimpaan ruokintamenetelmään, eli paalihäkkeihin, joihin paalit nostetaan etukuormaimella.

Lähteitä, joista löytyy lisätietoa omien tilakohtaisten pohdintojen tueksi:

Maataloustieteenpäivillä 12.-13.1.2010 oli muutamia esitelmiä, joihin kannattaa tutustua:

Sari Peltonen kertoi säilörehun tuotantokustannusten hallinnasta ProAgria Lohkotietopankin tietojen pohjalta. <http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/045.pdf>

Seija Jaakkola kertoi säilörehun säilönnästä. Tutkimus on tehty hevostalouden tarpeisiin, mutta tiedot ovat mainiosti sovellettavissa myös lammastilalle, kunhan pitää mielessä, että lampaille säilörehun korkea sokeripitoisuus ei ole ongelma. <http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/046.pdf>

Kirjoittajan posterit käsitteli seosrehun lämpenemistä <http://www.smts.fi/jul2010/poste2010/124.pdf>

Lampaiden seosrehuruokinnasta kiinnostuneiden kannattaa tutustua *Björn Johanssonin* tekemään haastattelututkimukseen seosrehua käyttävillä lammastiloilla Ruotsissa.

Pässihuutokauppa lauantaina 4.9.2010

Koulutuskeskus Sedu, Ilmajoentie 525, Ilmajoki

Pässien ilmoittaminen huutokauppaan **11.8. mennessä** puh. 040 706 0558 tai sähköpostitse milla.alanco@proagria.fi tai kirjeitse ProAgria Etelä-Pohjanmaa/pässihuutokauppa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki. Eläintietolomake löytyy www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys tai voit tilata myös lammassuostilauksen.

Myytavilla eläimillä tulee olla tehtynä kaikki tuotosseurannan punnitukset (syntymäpaino, 42 pv paino ja 120 pv paino). Edellinen lammassajo, josta saadaan indeksejä, tehdään 10.8, joten siihen mennessä eläintietojen tulee olla tallennettuna WinLammass-ohjelmaan.

Ilmoittautumisen jälkeen on lähetettävä etukäteen voimassa olevat maedivisna M3 ja scrapie -todistukset. Järjestäjä lähettää osallistujille huutokauppaluettelon ja ohjeet noin viikkoa ennen huutokauppaa. Osallistumismaksu on 30 €/eläin, sis. alv 22 %, seuraavat eläimet samalta tilalta 25 €/eläin. Pässihuutokauppa on mainio tilaisuus myydä ja ostaa eläimiä. Ostajia on useana vuonna tullut eri puolilta Suomea!

Alustava ohjelma:

PERJANTAINA 3.9.2010

- Huutokauppaan tulevien eläinten arvostelu.
- Vuohiseminaari
- Iltaluento: Lampaan esittäminen, rotuesittelyt

LAUANTAINA 4.9.2010

noin klo 13.00 HUUTOKAUPPA - myynnissä eri rotuisia jalostuspässejä. Pässitiedot ja päivitetty ohjelma netissä: www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

TERVETULOA!

Tiedustelut ja huutokauppaluettelon tilaukset: 040 706 558 tai milla.alanco@proagria.fi
Seminaarit: 040 1990143 tai elina.vainio@proagria.fi

Kerittyä & karstattua

KOONNUT Terhi Torikka ja Pia Parikka

Muista!

Kesän 2010 indeksilaskenta-aikataulu: Tuotoseurantatiedot rekisterissä viimeistään 11.5., 25.5., 8.6., 22.6., 6.7., 20.7., 3.8., 10.8. ja 17.8.

Jalostuslampolat vuodelle 2010 nimetty

Vastuu lampaiden jalostuksen käytännön toteutuksesta on jalkautettu Suomessa kentälle eli lammastiloille, jossa päävastuu jalostuksesta on jalostuslampoloilla. Jalostuslampoloiden lisäksi kaikki eläinvalintaa tekevät lammastilat osallistuvat lampaiden jalostukseen.

Jalostuslampolat edustavat rotunsa ehdotonta parhaimmista. Niiden tehtävä on jalostaa kyseistä rotua yhä paremmaksi ja tuottaa ensiluokkaisia jalostuseläimiä kaikkien lammastilojen tarpeisiin.

Suomen Lammasyhdistyksen hallitus nimeää jalostuslampolat vuosittain. Hallituksen alaisuudessa työskentelevä jalostusvaliokunta valmistelee anomukset hallituksen käsiteltäväksi, ja vastaa jalostuksen päälinjauksista.

Suomen Lammasyhdistyksen hallitus on hyväksynyt jalostuslampolat vuodelle 2010. Jalostuslampola-anomuksia oli käsittelyssä ennätyselliset neljätoista kappaletta. Statusta hakeneista lammastiloista kaksitoista hyväksyttiin jalostuslampoloiksi kuluvalle vuodelle.

JALOSTUSLAMPOLAT VUONNA 2010:

Veli Ahola, Alavus: texel
Hannele Enberg, Korja: oxford down
Mikaela Ingo, Mustasaari: suomenlammas
Paula Kiiski, Loimaa: texel
Urpo Kovala, Jämsänkoski: rygja
Helinä Leppänen, Tohmajärvi: kainuunharmaa
Lihasulan tila, Kangasala: valkoinen suomenlammas
Pelson vankila, Vaala: suomenlammas
Rauno ja Arja Pohjasenaho, Keminmaa: texel
Outi Sirola, Tohmajärvi: oxford down
Raimo Viitasaari, Sarvijoki: valkoinen suomenlammas
Mikael Westersträhle ja Susanna Nuutinen, Rantasalmi: dorset

Lisätietoa jalostuslampoloista on tarjolla Suomen Lammasyhdistyksen verkkosivuilla osoitteessa www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys > Jalostuslampolat

Eläinpörssi - lampaiden myyntikanava

Lampaiden välistyskanavana toimiva Eläinpörssi löytyy Suomen Lammasyhdistyksen internet-sivuilta osoitteesta www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys > Eläinpörssi.

Eläinpörssistä voi ostaa jalostuseläimiä luottavaisin mielin: myytävien eläinten perinnöllistä tasoa kuvaavat indeksit eli jalostusarvojen ennusteet ovat tiedossa. Lammassuomen eli sukuhistorian. Lisäksi myyjätillä on tarttuvien eläintautien osalta korkein mahdollinen status, M3.

Aloittelevan lammastilan kannattaa ehdottomasti panostaa ensimmäisten lampaiden hankintaan. Kanta-eläimet määrittelevät tason, jolle tilan eläimet voivat jatkossa yltyä. Hyvien jalostuseläinten hankinnalla päästään heti huipputasolle, säästetään vuosien jalostustyötä sekä selvää rahaa. Samalla luodaan mahdollisuudet kannattavaan tuotantoon.

Tautistatukset rajoittavat eläinkauppaa

Tilan ensimmäisiä lampaita hankittaessa kannattaa kiinnittää erityishuomiota ostettavien eläinten tautistatukseen. Aloittavan tilan tautistatus nousee suoraan korkeimpaan M3-luokkaan, kun tuotanto aloitetaan M3-statuksen ostoeläimillä.

M3-statuksen saavuttamiseen statuksettomilla ostoeläimillä kuluu vuosia. Tänä aikana mahdollisuudet jalostuseläinten myyntiin ovat rajalliset, sillä jalostuseläinkauppaa käydään M3-eläimillä. Lisäksi päsivaihtoa ylemmällä statuksella olevien tilojen kanssa estyy.

Kannattaa pitää mielessä, että M3-statuksen lammastila menettää huipputatustuksensa, jos se ostaa eläimiä alemmista tautistatusluokista.

Ostoeläinten hankinnassa kannattaa olla tarkkana. Huomiota tulee kiinnittää ainakin perinnölliseen tasoon, rakenteeseen, polveutumiseen ja tautistatukseen. Jalostuslampoloissa nämä asiat ovat kunnossa. Kuvassa Veli Aholan korkeatasoisia texeleitä Farmari-näyttelyssä 2009.

Kuva: Pia Parikka

kysymystä

Pirtin Kehräämön uusi toimitusjohtaja vastasi 10 kysymykseen.

1. Kuka olet ja mistä tulet?

Olen *Tarja Gråsten-Tarkiainen*, 50-vuotias toimitusjohtaja, naimisissa, 19-vuotiaan Elisan ja 16-vuotiaan Olavin äiti. Asumme Mikkelin esikaupungissa Haukivuorella. Puolisollani Matti Tarkiaisella on Tilausliikenne-yritys.

2. Miksi kiinnostuit nykyisestä tehtävästäsi?

Minua kysyttiin tehtävään, neuvottelin, harkitsin ja vastasin kyllä. Lammastaloussäätiön arvomaailma ja omani kohtasivat oikeaan aikaan oikeassa paikassa. Kehräämön historia vakuutti minut, tämän puolesta kannattaa tehdä parhaansa.

Vuosia sitten lausuttu toive tehdä työtä teollisessa ympäristössä toteutuu tässä.

3. Mikä on suhteesi lammastalouteen?

Se on nykyisen työni alkulähde. Ilman villoja ei ole kehäämää. Olen syntynyt ja kasvanut maitotilalla. Tilalla ei ollut lampaita, eikä lähiympäristössäkään. Onnekseni olen asunut nuoruudessa Gotlannissa tutustuen lammastalouteen. Olen myös seurannut lammastaloutta Skotlannissa, jossa olin mukana Welcome Host-hankkeessa.

4. Mitä kotimainen villa merkitsee sinulle?

Perinteitä, ainutlaatuista työpaikkaa ja miellyttävän materiaalin käsitteilyä alusta loppuun. Uusien mahdollisuuksien kehittämistä toiminnan turvaamiseksi.

Äitini oli innokas suomalaisen villan käyttäjä. Neuleissa ja kankaissa hän suosi vain villaa. Hän opasti meidät lapsetkin villan saloihin. Hänen asenteensa keinokuituihin oli, että kukapa haluaisi muovipussissa elää. Isämme lammasturkki peittona podimme lastentaudit. Taianomainen turkki takasi toipumisen.

5. Mitä aiot uudistaa Kehräämön toiminnassa?

Halusin toimiston Kehräämölle Mikkelin Hirolaan. Kahden kuukauden työskentelyn jälkeen olen sitä mieltä, että ratkaisu oli oikea. Olen ollut lähes

koko työelämäni esimiehenä. Johtaminen on tuttua, samoin kaupanteko ja henkilöstöhallinto.

Kehräämön toimitusjohtajuus on kuitenkin erikoisala, jonka oppii vain opettelemalla kaikki työvaiheet alusta loppuun. Parhaat valmentajani ovat nykyiset työntekijät, ainutlaatuista tietoutta ei kirjoista opita. He ovat tärkein voimavara tulevaisuuden työntekijöiden sisäänajossa.

Olen aina uskonut avoimuuden ja kannustamisen voimaan. Yksikään yhdessä tehty työpäivä, joka sisältää työn iloa ja intohimoa työhön, ei ole turha. Iän tuomaa kokemusta tulee kunnioittaa. Samalla on hyvä muistaa, nuoruuden voimavarana se, ettei se laske tappion mahdollisuutta.

6. Mitkä ovat Kehräämön menestyksen avaimet?

Arvoketjun hallitseminen ja jatkuva kehittäminen villasta langaksi vaatii tavoitteellista ja sitkeää työtä sekä henkilökunnalta että hallinnolta. Pitkäjänteinen keskittyminen kaikkiin osa-alueisiin ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa takaavat korkean laadun ja menestymisen.

7. Miltä näyttää kotimaisen villan tulevaisuus?

Vastaan kysymykseen mielelläni vaikka vuoden kuluttua, kun olen perehtynyt asioihin perusteellisemmin.

8. Tietävätkö kuluttajat tarpeeksi villasta?

Mielestäni eivät. Esimerkiksi satapro-

senttinen villa ei johda sähköä. Sähkökenttiä täynnä olevassa maailmassa on hyvä käyttää tuotteita, jotka eivät sähköisty. Olo helpottuu laadukkailla villavaatteilla ja -tuotteilla.

9. Aiotko pitää yhteyttä villan tuottajiin?

Tapaan tuottajia lähes päivittäin Kehräämöllä ja tehtaanmyymälässä. Tavoitteeni on osallistua erilaisiin tilaisuuksiin maakunnissa. Tilavierailutkin olisivat mielenkiintoisia. Nettipalstoilta voi ammentaa mielin määrin kehittämisalioitteita. Arvostan kuitenkin enemmän suoraa, omalla nimellä varustettua palautetta vaikka sähköpostilla.

10. Mitä haluat sanoa lampureille?

Kiitokset arvokkaasta työstä ja jaksamisesta. Raakavilla on arvoketjun alku. Mitä puhtaampana villan vastaanotamme, sitä enemmän kaikki hyötyvät. Tuottaja saa korkeamman hinnan, jatkojalostuksen laatu paranee ja käytömahdollisuudet laajenevat.

Tervetuloa Pirtin Kehräämölle ja tehtaanmyymälään tutustumaan, tuomaan villoja ja ostoksille!

Luotettava petokarkote
jo antiikin ajoista

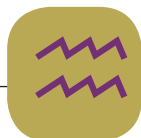
MAREMMANO-ABRUZZESE

Pentuja palkituista, terveistä,
hyväluonteisista vanhemmista.

Emä työkoira.

Pennut syntyvät ja varttuvat
lampaiden parissa.

Tiedustelut: 050 374 3104
www.guardagregge.fi

Katsaus lampaiden maedi-visna -ohjelmaan

Sirkka-Liisa Korpenfelt

ELL, tarttuvien tautien erikoiseläinlääkäri
Evira, Eläintautivirologian
tutkimusyksikkö

Maedi-visna/CAE -vastustus-ohjelma alkoi Suomessa vuonna 1995. Vuonna 2001 maedi-visna -terveysvalvontaohjelma tuli pakolliseksi tiloille, joilla on yli 20 uuhua tai kuttua. Katraan omistajan tehtävänä on kutsua eläinlääkäri tilalle ottamaan ohjelman mukaiset verinäytteet.

Koska lentivirukset (maedi-visna ja vuohen nivel-aiivotulehduksen aiheuttaja eli CAE-virus) aiheuttavat hitaan kroonisen infektion, katraat on tutkittava säännöllisesti usean vuoden ajan terveydentilan varmistamiseksi.

Katraat tutkitaan 5 kertaa 12-16 kuukauden välein. Jos tartuntaa ei todeta, katraat tutkitaan jatkossa kolmen vuoden välein.

Suomessa neljä tartuntaa 2000-luvulla

Suomessa on todettu MV-tartunta 2000-luvulla kahdella lammastilalla sekä kahdella vuohetilalla. Kaikki Suomen lentivirustartuntojen aiheuttajat, ovat olleet lentiviruksen MV-tyyppiä. CAE-virusta ei ole todettu Suomessa.

Tartunnan saaneiden eläinten määrä näissä tapauksissa on ollut 1-2 eläintä. Poikkeus oli vuonna 2006 löytynyt lammastila, jossa tartunta oli levinnyt jo 14 lampaaseen (Taulukko1.). Näytteitä otettiin 26, joten tartunta oli levinnyt yli puoleen aikuisista lampaista.

Tartunnan löytyminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on tärkeää, sillä jos tartunnan saaneiden eläinten määrä on vähäinen, tartunnan hävittäminen vaatii vain tartunnan saaneiden eläinten ja niiden jälkeläisten hävittämisen. Jos tartunta todetaan yli 10 prosentilla tilan lampaista ja vuohista, hävitetään tartunta ensisijaisesti lopettamalla koko

katras. Maedi-visna -ohjelmaan liittyminen heti toiminnan alkuvaiheessa onkin siksi erityisen tärkeää.

Vuosina 2005-2009 tuli ensimmäiset ohjelman mukaiset verinäytteet kaikkiaan noin 300 katraasta. Uusia lammasta- ja vuohetilallisia näyttäisi siten tulleen alalle ilahduttavan runsaasti viime vuosina.

OIREET

usein oireettomia
oireet kehittyvät hitaasti, tulevat esille usein 4-5 vuoden iässä
kuihtumista, hengitysvaikeuksia, yskää, horjumista

LEVIÄMINEN

tartunta emän ternimaidosta
hengitysteiden välityksellä katraassa verinen istukka poikimisen yhteydessä
tauti säilyy eläimessä koko eliniän
tarttuu lampaan ja vuohen välillä molemmin suuntaisesti
ei tartu muihin eläinlajeihin

Lampaiden maedi-visna ja vuohien CAE-terveysvalvontaohjelman näytteet vuosina 2000–2009.

Vuosi	Lammas			Vuohi			"Tutkitut näytteet (lkm)"
	"Tutkitut katraat (kpl)"	"Positiiviset katraat (kpl)"	"Positiiviset näytteet (kpl)"	"Tutkitut katraat (kpl)"	"Positiiviset katraat (kpl)"	"Positiiviset näytteet (kpl)"	
2000	185	0	0	31	0	0	7 005
2001	265	0	0	33	1	2	13 175
2002	320	1	1	45	0	0	17 926
2003	307	0	0	46	0	0	17 880
2004	275	0	0	39	0	0	17 896
2005	278	0	0	38*	0	0	19 932
2006	292	1	14	37*	1	1	19 149
2007	253	0	0	32*	0	0	16 771
2008	274	0	0	32*	0	0	19 904
2009	270	0	0	34*	0	0	18 472

*luku sis. tiloja, jossa vuohien lisäksi myös lampaita

Ajankohtaista asiaa lampaista ja vuohista

Eläinluettelo

Eläintenpitäjän on pidettävä ajantasaista, pitopaikkakohtaista eläinluettelo lampaistaan ja vuohistaan. Kaikki tapahtumat, paitsi poikimiset, on kirjattava eläinluetteloon viimeistään kolmantena (3.) päivänä tapahtumapäivästä.

Eläinluettelo on yksi tilalla tehtävien tarkastusten valvontakohteista. Sen liitteenä tulee säilyttää vapaiden merkkien luettelo, joka on postitettu merkkilauksen yhteydessä.

Internetsovelluksen käyttö nopeutunut

Lammas- ja vuohirekisterisovelluksen suorituskyky on parantunut huomattavasti. Sovellusta käytettäessä tapahtumat tallentuvat heti rekisteriin ja ilmoittaja voi olla varma tiedon rekisteröitymisestä. Sovelluksella voi myös tulostaa luettelon eläimistä ja vapaista korvamerkeistä.

Sovelluksen käyttöoikeuksia hallinnoidaan kunnissa. Maaseutuelinkeinoviranomaiselta saa apua lukkiutuneen tunnuksen avaamiseen. Häneltä voi tilata myös uuden avainlukulistat. Sovellukseen pystyy kirjautumaan myös pankkitunnuksilla.

Sovelluksessa on rekisterikyselytoiminto. Kyselyä kannattaa hyödyntää ennen eläimen hankintaa toiselta eläintenpitäjältä. Kyselyllä voidaan varmistaa, että eläin on asianmukaisesti rekisteröity. Kyselyllä saa selville myös eläimeen mahdollisesti kohdistuvat siirtorajoitukset.

Poikimisilmoituksen muutokset

Poikimisilmoitukseen on tehty käyttöä helpottavia muutoksia. Isän pystyy valitsemaan alasetovalikosta. Listalle tulevat kaikki pässit/pukit, joilla on käyttökoodina jalostus (4). Jälkeläisille tulee oletuksena emän rotu. Valittaessa jälkeläisten EU-tunnuksia alasetovalikosta ei ole mah-

dollista valita samaa tunnusta kahdelle eläimelle.

Uusi käyttötiedot-ilmoitus

Ilmoituksella voi muuttaa yhden tai useamman eläimen käyttökoodia, korvanumeroa tai nimeä.

Korvamerkkimuutoksia

Korvamerkkeihin on tehty eläimen tunnistamista helpottavia muutoksia. Tarkiste erotetaan varsinaisesta EU-tunnuksesta.

Elektroninen korvamerkki

1.1.2010 ja sen jälkeen syntyneet lammas- ja vuohet, jotka viedään muihin EU-maihin, tulee merkitä myös elektronisella korvamerkillä. Muuten elektronisen merkin käyttö on vapaaehtoista.

Hyväksytyjä elektronisia merkkimalleja on tällä hetkellä yksi, Combi E23. Apumerkin naaraskappale (hal-kaisija 2,3 mm) sisältää mikrosirun, jossa on eläimen EU-tunnus sekä tarkiste. Vastakappale on normaalkokoinen Combi-merkki.

Elektronisia merkkejä voi tilata vapaina merkkipareina, jossa se on apumerkki tai korvausmerkinä. Merkki on kertakäyttöinen eli sitä ei

voi ohjelmoida uudelleen toisen eläimen käyttöön. Elektronisten merkkien tilaaminen tulee mahdolliseksi keväällä 2010.

Sinikielitautirokotukset

Jos viranomaiset tekevät rokotuspäätöksen, tullaan kaikki yli 1kk:n ikäiset lammas- ja vuohet rokottamaan mahdollisimman kattavasti. Rokottaminen on maksutonta. Vain merkityt eläimet voidaan rokottaa. Merkkilaukset kannattaa tehdä ajoissa, jotta kaikki merkitsemättömät jälkeläiset voidaan merkitä ennen rokottamista. On suositeltavaa, että poikimisilmoitukset tehdään 1-2 kk syntymän jälkeen.

Raatokeräily maksulliseksi

1.3.2010 alkaen on raatokeräily muutunut maksulliseksi myös lamppailla ja vuohilla. Valtion tuen osuus laskee 75 prosenttiin.

Ensimmäisen eläimen keräilymaksu on 27,5 euroa. Lisäeläimestä veloitetaan 15 euroa. Alle 6 kuukauden ikäiset lisäeläimet noudetaan veloituksetta samalla hakukerralla maksullisen eläimen kanssa.

MAASEUTUVIRASTO TIEDOTTAA

Lampaiden ja vuohien tietojen ilmoittaminen lammas- ja vuohirekisteriin on edellytys eri eläintukien maksamiselle. Esimerkiksi kansallisen uuhituen ehtona olevan karitointivaatimuksen täytyminen tarkistetaan lammas- ja vuohirekisteristä.

TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN VAATIMUKSET VUONNA 2010

on esitelty Suomen Lammasyhdistyksen verkkosivuilla:
www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

TVÄRVILLKORENS KRAV 2010

finns på Finlands Fårörens hemsida:
www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Vuohen ruokinta: pikkukilistä märehitjäksi

Kilistä kasvaa märehitjää tehokkaasti ja edullisesti, kun sen alkuruokinta suunnitellaan hyvin.

Heti kilin syntymän jälkeen on aina varmistettava, että se saa ternimaitoa, joko suoraan utareista tai lypsettyinä. Lämpötila on huomioitava, sen tulisi olla 38-42 asteen välillä.

Vuohitilalle, jossa vuohen maitoa halutaan hyödyntää mahdollisimman pitkään ja paljon, on paras vaihtoehto kilien kasvatus erikseen.

Alussa on suotavaa juottaa kileille vuohen täysmaitoa, mutta pian voidaan jo siirtyä pelkkien juomarehujen käyttöön. Tärkeää on ottaa huomioon niiden rasvapitoisuus; karitsoille tarkoitettu jauhe saattaa olla liian rasvaista. Vasikoille tarkoitettu juomarehu sen sijaan on hyvä vaihtoehto.

Vieroitus ennen utareesta imemistä

Vieroitus on saksalaiskasvattajan mielestä helpompi, jos kilit erotetaan emoistaan heti syntymän jälkeen, kun ne on nuoltu kuivaksi. Tämä on mahdollisesti jo ennen kuin ne ovat päässeet juomaan utareista.

Tällöin voidaan siirtyä alusta pitempään ruokintaan, jossa ei käytetä tuttipulloa tai -ämpäriä, vaan tilavaa astiaa tai kaukaloa. Näin kilit eivät "kärsi" vieroituksesta ja hoitajalta säästyy sekä työtä että aikaa, etenkin jälkikasvun ollessa lukuissa. Jos kili ei ole päässyt imemään emoaan, se oppii juomaan suoraan astiasta nopeasti.

Siirtyminen vaiheittain

Terni- tai täysmaidosta (voidaan juottaa myös lehmänmaitoa) siirtyminen juomarehuihin on tehtävä asteittain, jotta seurauksena ei ole esimerkiksi ripulia tai muita ruuansulatushäiriöitä.

Alussa kannattaa juomarehujen joukkoon sekoittaa vielä vähän täysmaitoa. Totuttaminen vaatii pari päivää.

Juomarehujen käytössä on aina muistettava juottaa riittävän lämmintä maitoa. 40-42 astetta on hyvä lämpötila.

Ensimmäisen elinviikon aikana kiliä tulisi juottaa 4-5 kertaa päivässä, yhteensä 1-1,5 litraa. Sen jälkeen riittää 2-3 kertaa päivässä, yhteensä 1,5-2,5 litraa. Maidon tai juomarehun määrä nostetaan hiljalleen.

Jo viikon ikäiselle kilille on hyvä tarjota ohessa korsirehuja, kuten heinä. Pian myös väkirehuja on hyvä antaa maistettavaksi. Murskattu tai rouhittu kaura ja ohra sulavat parhaiten. Tässäkin määriä on lisättävä asteittain. Eläimen ruuansulatukselle on aina annettava aikaa tottua muutoksiin.

Irti maidosta vaiheittain

Vieroitus juottomaidosta tehdään myös asteittain. Se on suositeltavaa 2-3 kuukauden päästä syntymästä.

Mikäli kili on alkanut syödä muita rehuja jo hyvin, se ei ole enää riippuvainen maidon saannista, joten ruokinta on kuten aikuisilla vuohilla.

Tässä yhteydessä huomaa, että tuttiämpärillä juotettu kili säilyttää imemisrefleksinsä vielä pitkään, kun taas astiasta juotettu kili siirtyy myös helpommin veden juontiin. Itse olen vuohien parissa työskennellessäni todennut astiaruokinnan olevan kaikista parhain kasvatusmenetelmä.

Leena Hildinger

Kirjoittaja on Suomessa valmistunut eläintenhoitaja, työskentelee pienellä lammis-/vuohitilalla Etelä-Saksassa.

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu:

23.04.1979

Postiosoite:

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys:

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu:

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)

<http://www.suomenvuohiyhdistys.net>

HALLITUS

Puheenjohtaja

Monica Ek

Malaktvägen 189, 66730 Oxkangar

0400 682 036

bengt.ek@pp1.inet.fi

Varapuheenjohtaja

Miina Huittinen

Suorsantie 41, 31900 Punkalaidun

050 544 1110

miina_huittinen@yahoo.co.uk

Sihteeri

Suvi Viander

Latvalantie 85, 62950 Paalijärvi

044 940 0849

suviande@pihtiputaalainen.com

Rahastonhoitaja ja jäsenrekisteri

ja nettivastaava

Suvi Viander

Latvalantie 85, 62950 Paalijärvi

044 940 0849

suviande@pihtiputaalainen.com

MUUT HALLITUKSEN JÄSENET

Milla Alanco

ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

040 760 558

milla.alanco@proagria.fi

Jaakko Niemi

Koivulantie 37, 61370 Lohiluoma

044 564 8522

jaska.niemi@pp.nic.fi

Susanna Lehtonen

Poikojantie 331, 31400 Somero

suomenvuohiyhdistys@suomi24.fi

Ari Aaltonen

Jeppaksenhaka 19, 02400 Kirkkonummi

ari.aaltonen@patakukko.fi

Jarno Kannosto

Vehkaviidantie 116, 61330 Koskenkorva

0400 615 318

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdysiteenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohi-taloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettuutta. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

Kristian Karlsson esittelee pienteurastamoaan.

Pohjoismainen pienteurastamohanke päätökseen

Pohjoismaisen pienteurastusalan yhteistyöprojektin, "Slaughtering at Farm in Nordic Countries", päätösseminaari järjestettiin tammikuussa Öströön lammastilalla Ruotsissa. Seminaari valotti eri osapuolten näkökulmia asioihin.

Heidi Valtari
Suunnittelija
Ruoka-Suomi -teemaryhmä

Seminaari aloitettiin kunkin osallistujamaan tilannekatsauksella. Maa- ja metsätalousministeriön elintarviketurvallisuusjohtaja *Veli-Mikko Niemi* esitteli lihantarkastuspalvelusta ja lihantarkastuksen kehittämistä Suomessa.

Työn taustalla on pienteurastamojen kritiikki tarkastus- ja valvontamaksuja sekä sivutuotteiden käsitteilykustannuksia kohtaan. Myös lihantarkastuksen käytännön toiminnassa on ollut haasteita, joihin osasy on myös tarkastushenkilökunnan saataisuusongelma ja tarkastusmenettelyjen yhdenmukaistamisen tarve.

Tarkemman jatkoselvittelyn alla on useita toimenpiteitä, kuten lihantarkastajan ammattitutkinto ja sen hyödyntämismahdollisuudet pienteurastamoissa, kunnallisen lihantarkastuksen osa-aikaiset tarkastuseläinlääkärit ja -apulaiset, valtion määrääkain tuki lihantarkastukselle, lihantarkastuksen siirtäminen

Lammassipsejä myynnissä Öströön tilapuodissa.

aluehallinnolle, ylisuurten lihantarkastusmaksujen kohtuullistaminen sekä lihantarkastuksen uudistaminen riskiperusteiseksi.

Suomessa pienteurastamoissa teurastetaan kaksi prosenttia eläimistä. Eläinryhmittäin tarkasteltuna

kahteen prosenttiin sisältyy teuras-tettavista lampaista 75 ja hevosista 12 prosenttia.

Susanne Liljenström Ruotsin Jordbruksverketistä esitteli EU-tasolla uudistutuvaa sivutuoteasetusta sekä siihen liittyviä uusia mahdollisuuksia pienteurastamojen sivutuotteiden käsittelyyn. Tarkentavat säädökset ja kansalliset soveltamiskäytännöt ovat vielä valmistelussa.

Seminaariin osallistui 25 yhteistyöhankkeen kohderyhmän edustajaa: elintarvikeviranomaisia, asiantuntijoita, kehittäjiä ja pienteurastamoyrittäjiä Norjasta, Ruotsista sekä Suomesta.

Sivutuotteet kompostoimalla maanparannusaineeksi?

Tutkija *Marja Lehto* MTT:ltä ja pienteurastamoyrittäjä *Juha Vuorenmaa* Ulvilasta esittelivät Suomessa tilatasolla tehtyä kompostointikoetta, jossa kolmannen luokan sivutuotteita kompostoitiin alle 12 millimetrin raekokoon jauhettuna yhdessä suolen sisällön kanssa. Seosaineena käytettiin olkea.

Kompostointi toteutettiin peräkärjessä, joka voitiin eristää ja suojata häirtäeläimiltä. Koe tehtiin kahdessa vaiheessa, kesällä ja talvella. Molemmissa vaiheissa toteutettiin kaksi rinnakkaiskoetta; toinen luokan kolme sivutuote hygienisoitiin kuumentamalla materiaali 70 asteeseen tunnin ajaksi ja toinen kompostoitiin ilman hygienisointia. Kompostien lämpötilaa seurattiin jatkuvatoimisella mittarilla ja laboratorioanalyysit otettiin (E. Coli, klostridit ja salmonella) kokeen alussa, kuukauden kompostoinnin jälkeen sekä kolmen kuukauden jälkeen.

Sekä kuumennetussa että ei-kuumennetussa kompostissa lämpötila nousi hyvin ja pysyi 50-60 asteessa lähes kaksi viikkoa. Kompostit lämpenivät samanveroisesti kesä- ja talvikaudella. Talvikaudella komposti eristettiin styroxilla, joten kompostointi näyttää ainakin kesäolosuhteissa toimivan lämpötilan osalta.

Tämänhetkisten tulosten perusteella sivutuotteet on mahdollista saada turvalliseksi maanparannus-

Öströön lammastilan pihapiirin opaskylttejä.

aineeksi kompostoimalla. Lopulliset tulokset kokeista saadaan keväällä 2010.

Öströön lammastila

Noin tunnin ajomatkan päässä Göteborgista sijaitsee Öströön lammastila, jota isännöi Kristian Karlsson perheineen apunaan neljä työntekijää. Tilan toiminta koostuu lammastilan lisäksi omasta pienteurastamosta, leikkaamosta ja matkailusta.

Tilalla on noin 500 uuhua ja vuonna 2009 syntyi 900 karitsaa. Omaan pienteurastamoon päädyttiin aikanaan lihaan laadun turvaamiseksi. Jonkin verran tehdään myös rahtiteu-

rastusta ja leikkaamotiloja vuokrataan muille. Kaikki lampaista saatava liha ja muut tuotteet markkinoidaan joko tilan omassa ravintolassa tai myymälässä erilaisina tuotteina. Ravintola, Brännvinskällaren, toimii myös muutoin lähiruokaperiaatteen mukaan ja hankkii raaka-aineet lähiseudulta ja suosii sesonkeja.

Lisätietoja:

Heidi Valtari

heidi.valtari@utu.fi"

Työpajasta ruotsiksi laadittuun raporttiin voi tutustua sivustolla:

www.ruokasuomi.fi" > Tilaisuuksien materiaalit.

Vuokko Puurula

MTK:n kotieläinasiainjohtaja

Tukea lihantarkastusmaksuihin?

Pohjoismaisen yhteistyöprojektin päätöseminaarissa oli keskustelua lihantarkastusmaksujen suuruudesta, sekä siitä miten pienteurastamoiden lihantarkastusta voitaisiin kehittää. Eri maissa lihantarkastusmaksut vaihtelevat ja sekä Ruotsissa että Norjassa valtio tukee pienteurastamoiden toimijoita.

Suomessa asiaa selvittää työryhmä, joka saa työnsä valmiiksi kevään aikana. EU:ssa selvitetään lihantarkastuksen kehittämistä, jossa nähtiin selkeä yhteistyömahdollisuus Pohjoismaiden pienteurastamoiden osalta. Selkeästi haluttiin minimilihantarkastusmaksu, jonka ylimenevältä osalta valtio korvaisi pienteurastamoiden kustannukset. Näin taattaisiin vapaa kilpailu.

Lisäksi puheenaiheena oli mahdollisuus siirtää lihantarkastuksen vastuuta yrittäjälle omavalvonnan kautta ja saada näin aikaan kustannussäästöjä.

Keskusteluissa kaivattiin keskustelua poliitikkojen kanssa pienteurastuksen haasteista. Se nähtiin välttämättömänä, jotta toimintaa voidaan kehittää paikallisesti. Projektin tiimoilta esitettiin selvitetäväksi mahdollisuutta vierailulla pienteurastamolla esimerkiksi Itävallassa tai Italiassa.

Aidan toiselta puolen – lammasaiheisia kuulumisia maailmalta

Palstalle kootaan lammis- ja vuohiaiheisia uutisia ja kuulumisia ulkomaisista lähteistä.

Koonnut **Terhi Torikka**

Q-KUUME RIEHUU HOLLANNISSA

Hollanissa on teurastettu kymmeniätuhansia vuohia kymmeniltä tiloilta Q-kuumeen vuoksi. Kaikki maitoa tuottavat vuohi- ja lammastilat testataan nyt kuumeen varalta kahdesti kuukaudessa. Tilanne asettaa tuottajat hyvin epävarmaan tilanteeseen tulevaisuuden suhteen.

Hallitus maksaa lopetetuista eläimistä korvauksena 250-600 euroa eläintä kohden, mutta suurin osa todellisista, tuotannon ja jalostustyön menetyksistä johtuvista kuluista jää tuottajien kontolle.

Kaikki Hollannin maitoa tuottavat vuohet ja lampaat on rokotettu Q-kuumetta aiheuttavaa Coxiella burnetii -bakteeria vastaan.

Bakteeria esiintyy ympäristössä kautta maailman, mutta EU:lla ei ole ohjeistusta taudin varalle.

Klaas Johan Osinga, COPA-COGECA

Q-KUUME

Zoonoosi, voi tarttua eläimistä ihmisiin. Nautta, lammas ja vuohi ovat ensisijaiset tartunnan kantajat, mutta myös muut eläimet voivat saada tartunnan.

- Tartunnan saaneet erittävät bakteeria mm. virtsassa, ulosteessa, syljessä, maidossa ja jälkeisten mukana. Voi levitä eläimestä toiseen tai esimerkiksi punkinpureman välityksellä.

- Ei usein näkyviä oireita. Ilmenee eläimillä useimmiten luomisina, jälkeisten jäämisinä, kottutulehduksina ja hedelmällisyshäiriöinä.

- Antibioottihoido mahdollinen. Ennalta ehkäisyynä hyvä hygienia poikimisen yhteydessä sekä jälkeisten asiallinen hävittäminen.

Ei ole Suomessa virallisesti vastustettava eläintauti, vaan "välittömästi Eviralle ilmoitettava muu tarttuva eläintauti".

KOTIMAISTA VALKOAPIILAN SIEMENTÄ

Suomen vaikeisiin sääoloihin sopeutunut hyvin talvehtiva nurmikkotyypin "Isokallio"-lajike. Ainoa kotimainen lajike.

**Isokallion maatilapakkaamo
Hausjärvi
p. 019 785 085/ 050 520 6836**

VUOSI ALKOI HYVIN USA:SSA

Sheep Industry News kertoo vuoden alkaneen lammastalouden kannalta positiivisesti. Karitsan ja villan markkinat ovat vahvistuneet: villamarkkinoista odotetaan vilkkaita, turkisten hinta on kohonnut ja lihan vienti lisääntynyt. Myös uuhien hinnat ovat kohonneet korkeammalle kuin vuosiin.

Sheep Industry News 3/2010

TV-SARJA KARITSOINTIAJASTA

BBC lähetti maaliskuussa viisiosaisen dokumentin lammastilan elämästä. Lambing life -sarjan aikana toimittaja tutustui muun muassa pässin valintaan, keritsemiseen, ultraääniskannaukseen ja tietysti karitsointiin. Ohjelma on saanut runsaasti positiivista palautetta BBC:n verkkosivuilla. Monissa kommentteissa sen kerrotaan muun muassa herättäneen kiinnostuksen lampaanlihaan ja avanneen tuottajien arkea kuluttajille. Toimittajakin toteaa blogi-kirjoituksessaan, tajunneensa ohjelmaa tehtäessä, että "lammastaloudessa tehdään paljon muutakin kuin käydään pellonlaidalla ihastelemasa omaa katrasta."

BBC TV Blogs

ILMASTOASIAANTUNTIJA: LIHAN SYÖNNISTÄ LUOPUMINEN EI PELASTA ILMASTOA

Ilmastoasiantuntija *Frank Mitloehner* ei usko, että kasvisruokavalioon siirtyminen on ratkaisu ilmastomuutoksen pysäyttämiseen.

"Voimme vähentää kasvihuonekaasujen tuottamista, mutta emme kuluttamalla vähemmän maitoa tai lihaa", Mitloehner sanoo.

Mitloehnerin mukaan pitäisi keskittyä enemmän karjatalouden järkevöittämiseen kuin vähentämiseen.

Hänen mielestään kehittyneiden maiden tulisi pyrkiä tehostamaan karjataloutta kehitysmaissa länsimaisempaan suuntaan. Näin kasvihuonepäästöt vähenisivät.

ScienceDaily 3/2010

Lammasteurastamon rakennusprojekti - haastetta kerrakseen

Yrittäjän mietteitä teurastamoprojektin etenemisestä

Kun olin innoissani, kahdeksan vuotta sitten ostimme maatilan. Kerroin asiasta myös työpaikallani tarkastuseläinlääkärille. Hänen kommenttinsa oli: "Älä vain rakenna tilateurastamo". Pyöritelin silmiäni ja hymähdin, sillä ajatus omasta teurastamosta oli tuolloin käynyt jo mielessäni.

Kaarin Knuutila

Sain 4-vuotiaana leluarja-auton sonneineen joululahjaksi. Auto on muistona vieläkin olohuoneen lasivitrinissä, lähes kunnia paikalla.

Maalaistalossa kun on navetta, niin täytyyhän siellä olla eläimiä. Mietimme navetan remontoimista kalkkunahalliksi, kalkkuna oli in siihen aikaan. Karjaportin hankintajohtaja lupasi tulla katsomaan. Nyt täytyy sanoa, että onneksi ei koskaan tullut, kalkkunabisnekselle kun kävi niin kuin kävi.

Ostin viisi lammasta, kolme uuh-ta ja kaksi karitsaa omiksi tarpeiksi. Karitsat voimme sitten joskus syödä ja uuhilla teettää mahdollisesti karitsoita, jotta ruokapöydässä riittää tulevaisuudessakin lammasta.

Seuraavana keväänä haimme lisää lampaita kun harrastajalampuri luopui lampaanpidosta. Katraan kasvaessa aloimme laskea, että vielä kun ostaisimme lisää uuhia, voisimme rekisteröityä kotieläinlaksiksi. Samalla lampaista voisi olla pientä tuloakin. Kun eläimiä hoitaa, niin samalla siinä menee isompikin määrä.

Kesäkuussa 2004 katras oli kasvanut lähes 50 uuhkeen. Tänä vuonna palautin palkkiohakemuksen 100 uuhelle.

Vuosien projekti lähenee valmistumista

Ajatus ja unelma omasta teurastamosta on vuosien saatossa säilynyt. Nyt näyttää siltä, että voin jo sanoa, että se on myös toteutumassa.

Rakennus on lähes valmis. Sähkötyöt, putkityöt, ilmastointi, kylmäkoneet ja lattiapinnoitus ovat kesken ja suurin haaste tällä hetkellä jätevesijärjestelmä ja omavalvonta.

Lähellä ei ole kunnallista jätevesiverkostoa. Siinäpä olikin mielenkiintoinen projekti, millainen jätevesijärjestelmä kelpaa. Vieläkään en voi täysin sanoa että suunniteltu jätevesijärjestelmä on lopputulokseltaan viranomaisia tyydyttävä, vaikka he ovat sen hyväksyneet. Sen näkee vasta sitten kun ensimmäiset vedet virtaavat putkistossa ja näytteet on otettu.

Veri on paha. Sitä ei saa missään tapauksessa joutua luontoon. Luonnontuotetta ei luontoon, mutta kemikaaleja kyllä. Lempikysymykseksi onkin: Mitä eroa on lampaalla ja ydinjätteellä? Ydinjätteen voi haudata maaperään, mutta lammasta ei.

Maahan pitää kaivaa umpisäiliö veriselle vedelle, kolme tarkastuskaivoa, rasvanerotuskaivo ja suodatuskentän putkisto sepeleineen ynnä muine tykötarpeineen. Lumi

ja pakkaneen viivästyttävät järjestelmän kaivuuta.

Epäilijöitä riitti

Ensimmäisen puhelinsoiton teurastamon tiimoilta tein varmaan viisi vuotta sitten, jäätyäni työttömäksi Järvi-Suomen Portista. Silloin minulle sanottiin että teurastamo on kallis investointi, ei sitä kannata rakentaa.

Kävin myös ProAgrian asiantuntijoilta kysymässä, eivätkä hekään oikein syttyneet ajatukseen. Olisivat halunneet tehdä kartoituksen tarpeellisuudesta. Sanoin, ettei sillä ole merkitystä, mitä ihmiset nyt vastaavat. Se ratkaisee, mikä on tilanne silloin kun minulla on teurastamo.

Minua on varoiteltu isoista tarkastusmaksuista ja kaikenlaisesta kirjanpidosta, luvista ja maksuista. Eräänä iltana lampaita hoitaessani sanoin puolisololleni, että ei ne luvat ja maksut voi niin vaikeita olla, ettei niiden kanssa pärjää. Onhan muutkin pärjänneet. Nyt se tehdään.

Avartava vieralu Polsolle

Soitin *Polson Eerolle*, että voidaanko tulla tutustumaan teurastamoon. Heille sopi, ja pyyhälsimme syyskuussa 2007 Toholammille.

KÄÄNNÄ

Kerintä ja tarvikkeet

Kerintä alk 2,75 € / kpl + alv

Terätarjous 24 € / pari + alv

apua kevään sorkanleikkuuseen

WMironworkin lampaan kääntäjä 1180 € + alv

Tmi: Janne Mäkeläinen, 040 835 5233, makelainen@hotmail.com

Olimme tyytyväisiä näkemäämme ja kokemaamme. Ruutupaperia kului, ennen kuin lopputulos luonnoksena miellytti. Soitin rakennuspiirtäjälle, että saat alkaa piirtää teurastamo, tässä on lainsäädäntöä mitä tulee tehdä ja millaisia materiaaleja saa käyttää. Hän piirsi ja korjasimme yhdessä. Kun lopputulos alkoi miellyttää, otin yhteyttä eläinlääkäriin. Kävimme piirrustuksia läpi ja monien muutoksien jälkeen olimme syksyissä 2008, jolloin saatoin hakea ympäristölupaa.

Anjalankosken kaupunki muutui Kouvolaksi 2009 ja se viivästytti ympäristöluvan käsittelyä. Tosin itse ympäristölupahakemuksin tuotti työtä monine lisäselvityksineen. Piti selvittää esimerkiksi, mihin lampaiden karvat joutuvat, keritäänkö lampaat ennen teurastusta ja joutuvatko karvat viemäriin.

Ympäristölupa myönnettiin aprilpäivänä 2009, ja rakennuslupa saatiin samassa kuussa.

Kaivinkone tuli kesäkuussa purkamaan vanhaa navettaa rakennuksen tieltä ja alkoi pohjan kaivuutyöt. Kyllä pohjatyö kestää kauan.

Tosi toimiin pääsy haaveena

Nyt ollaan maaliskuussa 2010.

Oma-ohjelmointi on kirjoittamatta. Iltaisin navettatöiden jälkeen käyn istumassa teurastamossa ja haaveilen pääsystä ”tosi toimiin”.

Teurastamon rakentamista voi verrata 5000 palan palapelin tekemiseen, kaikkien palojen on loksahtettava kohdalleen. Kuva näyttää selvältä, mutta palat ovat erilaisia. Rakennusmiehet ovat vuoden aikana oppineet paljon elintarvikelain-säädännöstä.

Laitoksen käyttönimeksi tulee Muhniemen Lahtivaja. Nettisivut ja logo ovat tekeillä. Omasta laumastani olen erottanut jo joukon koekäyttäjiä. Valmistumisaikataulusta kysellään lähes päivittäin, mutta olen viskannut sen menemään. Kun alkuperäissuunnitelma ei toteutunut, se tulee olemaan aikanaan valmis. Toivottavasti tapaamme lammaskaupoilla.

ProAgrian Lammas- ja vuohitiimi

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa ja Nylands Svenska, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme ja Finska Hushållningssällskapet

Tuotantoneuvonta: *Kaie Ahlskog*, ProAgria Pirkanmaa, Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere, puh. 0400 731 811, tallennukset ja todistukset: *Merja Hietämäki*, puh. 050 345 5449

Talousneuvonta:

Häme: *Satu Näykki*, ProAgria Häme/Someron toimisto, Kiiruuntie 1, 31400 Somero, puh. 020 747 3039. Uusimaa: *Juha Helenius*, ProAgria Uusimaa, Seutulantie 1, 04410 Järvenpää, puh. 020 747 2503. Pirkanmaa: *Päivi Äijänen*, ProAgria Pirkanmaa, Näsilinnankatu 48 D, PL 97, 33101 Tampere, puh. 020 747 2776

Varsinais-Suomi: *Esko Aalto*, ProAgria Farma, Artturinkatu 2, 20200 Turku, puh. 010 273 1535. Satakunta: *Erno Uusi-Salava*, ProAgria Satakunta, Istenäisyydenkatu 35 A, 28130 Pori, puh. 0400 422 658

Etelä- ja Pohjois-Savo, Kymenlaakso sekä Etelä- ja Pohjois-Karjala

Tuotantoneuvonta: *Sari Heltelä-Auvinen*, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, puh. 020 747 3602

Talousneuvonta:

Kymenlaakso: Tulostulosanalyysi: *Raija Tamminen*, 040-7221873, maksuvalmiuslaskelmat: *Alpo Jaakkola*, puh. 020 747 3409, ProAgria Kymenlaakso ry, Hovioikeudenkatu 16, 45100 Kouvola. Etelä-Savo: *Auvo Gustafsson*, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimipaikka, Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, puh. 020 747 3586

Pohjois-Savo: *Virva Tenhunen*, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14, 70111 Kuopio, puh. 044 576 9908. Etelä-Karjala: *Anna Turunen*, ProAgria Etelä-Karjala, Pormestarinkatu 6, PL 46, 53101 Lappeenranta, puh. 020 747 2615

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Österbottens Svenska Lantbrukssällskapet

Tuotantoneuvonta: *Milla Alanco*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki, puh. (06) 416 3435, matka 040 706 0558

Talousneuvonta:

Keski-Pohjanmaa: *Heikki Ojala*, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola, puh. 020 7473261. Keski-Suomi: Tulostulosanalyysi: *Irene Mäkinen*, puh. 040 587 3245, Likvi ja Elinkeinosuunnitelma: *Hannu Laitinen*, puh. 020 747 3341, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19, PL 112, 40101 Jyväskylä. Österbotten: *Tor-Erik Asplund*, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskapet ry, Handelsplanaden 16 D, 65100 Vasa, puh. 050 386 5922. Etelä-Pohjanmaa: *Marjut Viitasalo*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki, puh. 040 353 0227

Oulu ja Kainuu

Tuotantoneuvonta: *Marketta Sarja*, ProAgria Oulu, Ylivieskantie 147, 85500 Nivala, puh. (08) 442 620, matka 040 845 3590

Talousneuvonta:

Pohjois-Pohjanmaa: *Sari Isotalus*, ProAgria Oulu, Talusperäntie 23, 85230 Talus, puh. 040 764 7904. Kainuu: *Tarja Poikela*, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani, puh. 0400 286 786

Lappi

Tuotantoneuvonta: *Armi Uljuu*, ProAgria Lappi, Rantatie 39, 94400 Kemijärvi, puh. 0400 484 305

Talousneuvonta: *Pekka Kummala*, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi, puh. 020 747 2722

Åland

Ålands Hushållningssällskapet, 22150 Jormala, puh./tel 018 329 644 tai/eller 0457 526 7304, *Kerstin Lundberg*, kerstin.lundberg@landsbygd.ax

Valtakunnallinen koordinaointi

Kehityspäällikkö *Pia Parikka*, ProAgria Keskusten Liitto, Viikinaistentie 35, 19210 Lusi, 020 747 2451

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää, varmimmin tavattavissa maanantaisin.

Lappi (Ultraäänimittaukset, eläväEUROP, tiineystarkastukset)

Johanna Alamikkotervo, johanna.alamikkotervo@gmail.com
Vanhalantie 17, 95300 Tervola, puh. 041 459 6657

Föreningen Ålansfåret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)

Majja Häggblom, majja.h@majjas.ax

Ängo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, puh. 040 742 8967

Juhlasta arkeen

Lammas- haasta lautaselle

Lammas taipuu moneksi sekä arjessa että juhlassa. Näin juhlan jälkeen voimme keskittyä varsin arkiseen, mutta niin rakkaaseen... jauhelihaan.

Jauheliha, sehän on varsin monikäyttöinen tuote. Täytyy vain muistaa, että jauhelihankin pitää olla laadukasta. Joukkoon ei panna tarpeettomasti rasvaa ja kalvoja. Poistetaan ne kun jauhelihatarpeita kootaan.

Jauhelihahan syntyy monestakin eri ruohon osasta, mutta lienee parasta tehdä se etupään osista, kuvekin käy kunhan leikkaa ylimääräisiä rasvoja ja kalvoja pois. Ja tietenkin jauhelihatarpeita syntyy kun ruhoa jalostetaan kauppakuntoon, eli paloitteltaan pienempiin arvo-osiiin.

Jauhelihasta saa sitten jos jotakin. Sitä voi jatkaa sienillä, vihanneksilla ohraryneillä ja niin edelleen.

Siitä voi tehdä muun muassa murekettä, lihapullia, pihvejä, keittoa, kääryleitä, kaalikääryleitä ja venäläishenkisiä Bitojeja.

Markus Maulavirta

Bitocit, tomaattikastike

500g lampaanjauhelihaa
1 ruskistettu sipuli
½ dl leipäraastetta
½ dl kermaa
loraus olutta
Pippuria, maustepippuria, suolaa,

Turvota leipä nesteissä, lisää sipulit ja hienonna kaikki tehosekoittimessa.

Sekoita kaikki ainekset keskenään ja mausta. Paista koekakku.

Muotoile noin 60-70 gramman pihveiksi.

Tomaattikastike

2 dl tomaattimurskaa
2 rkl tomaattipyrettä
½ kpl sipulia
2-3 kynttä valkosipulia
muutama lehti rosmariinia
oksa timjamia
oksa persiljaa
2 dl valkoviiniä
2 dl kanalientä

Kuullota sipuli voissa, lisää pyree ja kääryleitä hetki. Lisää kaikki muut ainekset kattilaan ja keitele hiljalleen tunti. Paseeraa siivilän läpi.

Tarjoa bitokit esimerkiksi riisin kanssa.

Uuden lampurin mietteitä osa 4

Kaisa Varjoaho, kaisa.varjoaho@holmantila.com

Karitsavauvoja odotellessa

15.3.2009 Lammasrouvat odottavat tynnosti kevättä ja karitsoitaan. Karitsoimissesongin aloitti jo kaksi uuhua. Neljä karitsaa kirmailee nyt lampolassa.

Jännityksen tiivistyessä aloittelevalta lampurista näyttää, että loputkin uuhet ovat aivan räjähtämispisteessä. Tynnyrimäiset uuhet puuskuttavat valtavien vatsojensa kanssa ja katselevat uteliaasti naapuriensa vauvoja.

Kätilöhommiin olen valmistautunut kohtuullisen huolellisesti ja tuntumaa on tullut vuosien aikana lypsylehmien parissa. Yllättäviinkin tilanteisiin on osattava varautua ja pystyttävä tekemään pikaisia päätöksiä omien havaintojen pohjalta.

Siksi kannattaa päivittää perustiedot kotieläinten synnytysopista jo hyvissä ajoin mieleensä. Etukäteen asioiden stressaaminen on kuitenkin turhinta mitä voi olla. Asiat

sujuvat aina jotenkin tilanteen niin vaatiessa.

Lammasrouvat tapittavat minua rauhallisina ikään kuin ajatellen, että otahan nyt rennosti kun vielä voit, luonto kyllä hoitaa nämä asiat.

Päivät pitenevät ja maatilalla toukokuun aikaa lähestyy vääjäämättä. Kesä saapuu kiireineen. Tyytyväinen pitää olla, että on töitä ja terveyttä sitä tehdä.

Suomalainen maaseutuympäristö on upea työpaikka. Ajan myötä alkaa lempeämmin ajatella mitä kaikkea luonto voi meille antaa. Ja minkälaisen jäljen itse jälkeensä jättää.

Kuitenkin maatalouden kärjistellessä EU:n imussa on valtaosa väestöstä jo hyvin vahvasti vieraantunut ruoantuotannon kuvioista. Useimmille ei ole edes selvää, ettei maatalouden töitä saada hoidettua virka-aikaan. Ja ettei tukirahoilla rahoiteta maajussien leveää elämää vaan sillä tasoitetaan tuottajahintaa niin, että pystyttäisiin tuottamaan kuluttajille kohtuuhintaisia elintarvikkeita. Talukoilla ei kukaan voi ruokaa tuottaa pitemmän päälle.

Me suomalaiset tarvitsemme kuitenkin kotimaisen elintarviketuotannon. Lähiruoka on kansantaloudelli-

sesti järkevä ja ekologisesti kestävä vaihtoehto.

Suomalainen ruoka on laadukasta miltä tahansa kantilta tarkasteltuna. Elintarviketuotantomme on vastuullista ja valvottua alkutuotannosta kaupan hyllylle saakka. Turvallista ruokaa on ilo syödä.

Omavaraisuuden nostamisessa ihan tilatasollakin on oma viehätyksensä. Ruokaa arvostaa ihan toisella tavalla kun ymmärtää sen eteen tehdyn työn määrän.

Pian on käsille töitä, kun karitsointikarsinat pursuavat uuhia karitsoineen. Tuon työpiikin aikana juostaan lampolan ja tuvan väliä muutama viikko melkoisen ahkeraan. Tahti riippuu siitä miten sukkelaan pässit ovat työnsä hoitaneet.

Onni ja Aimo-Akseli ovat tällä hetkellä lomautettuina syksyyn saakka. Karsinassaan ne märehvät näennäisen välinpitämättöminä omia juttujaan. Kenties ne siinä sivussa kuuntelevat jälkikasvunsa riemukkaita ensiäänähdyksiä isäpassin ylpeydellä.

Kaisan blogi Maaseudun Tulevaisuuden verkkolehdestä:
<http://blogit.maaseuduntulevaisuus.fi/holmanhurja>

Kysy myös
Tempo-työkoneita!
Katso: www.agrikymi.fi

KÄYTÄNNÖN SUJUVUUTTA NOSTOIHIN

ESIM. BOURGOIN CT 1865

- tehty Ranskassa
- moottorina 4-syl Caterpillar turbo
- vahvat Comerin akselit
- hydrostaattinen voimansiirto
- siirtonopeus 18 km/h
- paino 3250 kg

Katso lisää
www.bourgoin.fi

Bourgoin-kurottajalla teet moninverroin kätevämmiin ne työt, jotka aikaisemmin olet yrittänyt tehdä etukuormajalla ja paljon muuta.

- matala, vain 196 cm
- pieni kääntösäde
- huima, 5 m ulottuvuus
- nostaa jopa 1800 kg

Maahantuonti ja myynti:

Tmi Tapio Rintala

**ORIPÄÄNTIE 999
21900 YLÄNE
puh. 0500 257 280**

M

Itella Oyj

Miksi WebWisu & WisuMobile on ylivoimainen yhdistelmä?

Koska saat kaikki samalla kertaa ja helposti viljelysuunnitteluusi.

Ei päivityksiä eikä varmuuskopiointia. Käynnistä WebWisu verkossa ja ole ajan hermolla.

WisuMobilella viljelysuunnitelmasi kulkee kännykässä aina mukanasasi, voit tehdä lohkomuistiinpanot heti pellolla ja merkitä havainnot suoraan kartalle.

Tutustu uutuuksiin ja ota veloituksetta koekäyttöön kahdeksi kuukaudeksi. Saat ohjelman valmiina omilla lohkokartoillasi ja peruskartalla. Suoraan käyttövalmiina.

Suunnittelet
viljelysi
sujuvasti

Lähetät
tukihakemuksesi
sähköisesti

Teet
muistiinpanot
heti pellolla

Olet aina ajan tasalla

Klikkaa www.proagria.fi/itohjelmistot

ProAgria – Menestyksen mahdollisuuksia

ProAgria Keskusten ja ProAgria Keskusten Liiton laatujärjestelmälle on myönnetty ryhmäsertifikaatti.

PRO
Agria